T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOKAKTA YAŞAYAN ve ÇALIŞAN ÇOCUKLAR
UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

14. YIL BELGESEL ÖZEL GÖSTERİMİ ve SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTABI

"GÜNEŞE UZANAN ELLER"

KOLEKTİF İYİLEŞME OLMADAN BİREYSEL İYİLEŞME MÜMKÜN MÜ?

EDİTÖR
Prof. Dr. H. Özden Bademci

10 Ekim 2023

maltepe üniversitesi yayınları

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOYAÇ (Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar İçin Uygulama ve Araştırma Merkezi)

SOYAÇ 14. Yıl Belgesel Özel Gösterimi ve Sempozyumu
Özet Bildiri Kitabı

KOLEKTİF İYİLEŞME OLMADAN BİREYSEL İYİLEŞME MÜMKÜN MÜ?

Sosyokültürel Yaklaşımla Travma Bilgisine Dayalı Toplum Temelli Çalışmalar

(10 Ekim 2023)

EDİTÖR

Prof. Dr. H. Özden BADEMCİ

İstanbul-2024

maltepe üniversitesi yayınları

KOLEKTİF İYİLEŞME OLMADAN
BİREYSEL İYİLEŞME MÜMKÜN MÜ?

Sosyokültürel Yaklaşımla Travma Bilgisine Dayalı Toplum Temelli Çalışmalar

(10 Ekim 2023)

Copyright © T.C. Maltepe Üniversitesi - İstanbul 2024

Bu kitabın tüm hakları T.C. Maltepe Üniversitesine aittir.
Kaynak gösterilmeksizin kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir yöntemle kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Kitapta yer alan bildirilerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Editör

Prof. Dr. H. Özden BADEMCİ

Yayına Hazırlayanlar

Uzm. Sosyolog Merve TURHAN

Uzm. Klinik Psk. Ecem ERKOL

Uzm. Klinik Psk. Gamze AYDEMİR SATI

Uzm. Klinik Psk. M. Can HASATEŞ

Sayfa Tasarımı

Mustafa SERİN

Kapak Tasarımı

Mehmet Bahadır PAÇACIOĞLU

İbrahim EREN

İletişim Adresi:

T.C. Maltepe Üniversitesi Rektörlüğü
Marmara Eğitim Köyü, Maltepe-İSTANBUL

Basım/Yayın Yılı: Eylül-2024

e-ISBN: 978-605-2124-57-4

Yayıncı: T.C. Maltepe Üniversitesi

Yayıncı Sertifika Numarası: 47419

e-Kitap Erişim Adresi

https://hdl.handle.net/20.500.12415/12779

DÜZENLEME KURULU

Editör

Prof. Dr. H. Özden BADEMCİ

Sempozyum Organizasyon Komitesi

Prof. Dr. H. Özden BADEMCİ – Maltepe Üniversitesi

Prof. Dr. E. Figen KARADAYI – Maltepe Üniversitesi

Doç. Dr. Narin BAĞDATLI – Maltepe Üniversitesi

Doç. Dr. Şule AKTAÇ – Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Seher YURT – Kent Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Vildan KATMER – Maltepe Üniversitesi

Oğr. Gör. Diğdem ENEREM – Maltepe Üniversitesi

Oğr. Gör. Gülşah YEŞİLYURT – Maltepe Üniversitesi

Arş. Gör. Esma OĞUZ – Marmara Üniversitesi

İbrahim EREN – Maltepe Üniversitesi

Uzm. Klinik Psk. Ebrar AYDOĞAN

Uzm. Psk. Melike Beste ARSLAN

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMASI
Prof. Dr. Özden BADEMCİ 3

SOYAÇ'IN BAŞARDIKLARI ÜZERİNE
Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN 5

SOSYAL ETKİ VE TOPLUMSAL BELLEK BAĞLAMINDA BELGESEL SİNEMA: 'GÜNEŞE UZANAN ELLER' BELGESELİ ÖRNEĞİ
İbrahim EREN 7

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR
Prof. Dr. Esma Figen KARADAYI 12

TOPLUM TEMELLİ KLİNİK PSİKOLOJİ EĞİTİMİNDE DAYANIŞMA VE İLİŞKİSEL ÖĞRENME: SOYAÇ ÖRNEĞİ
Arş. Gör. Ecem ERKOL 15

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLER ARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR: 'FOTOĞRAFIN ARDINDAKİ KOLEKTİF İYİLEŞME'
Merve TURHAN 18

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE SOSYAL SORUMLULUK ÇALIŞMALARIVE YANSIMALARI: SOYAÇ YETİŞKİN OKUMA YAZMA EĞİTİMİ ÖRNEĞİ
Dr. Öğr. Üyesi Vildan KATMER, Damla KÖSE 21

AİDİYET HİSSİNDEN BAĞLANMA KURAMINA: SOYAÇ MODELİ
Leyla Burçe TULPAR 23

ZORLU ZAMANLARDA BAĞ KURMA, EKİP ÇALIŞMASI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÜZERİNE: SOYAÇ ÖRNEĞİ
Burcu ÖZCAN 25

KLİNİK PSİKOLOJİ EĞİTİMİNDE TOPLUM TEMELLİ BEDEN ODAKLI YAKLAŞIM: SOYAÇ MODELİ
Öğr. Gör. İzgi Selen DİLİŞEN 28

TOPLUM TEMELLİ KLİNİK PSİKOLOJİ ÇALIŞMALARINDA MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM: SOYAÇ
Gamze AYDEMİR SATI 31

TRAVMA BİLGİSİNE DAYALI ÖĞRENME İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA ÖĞRETMENLERİN KAPSAYICI İŞLEVİNİN DESTEKLENMESİ: SOYAÇ MODELİ
M. Can HASATEŞ 33

OKUL TEMELLİ TOPLUM ÇALIŞMALARINDA DİSİPLİNLERARASI İŞBİRLİĞİ İLE ÇOCUK GELİŞİMİ UYGULAMALARI
Öğr. Gör. Diğdem ENEREM, Merve ABAT 37

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR
Ebrar AYDOĞAN 40

ÇOCUKLARLA FELSEFE VE SOSYAL SORUMLULUĞUN BİLGELİĞİ
Hülya POYRAZ 42

YAZILIM MÜHENDİSLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN SOYAÇ ÇALIŞMALARI
Kerem ÇEP 44

SOSYAL SORUMLULUK VE TOPLUM TEMELLİ ÇALIŞMALAR
Kaya YÜKSEK 47

OKUL TEMELLİ BESLENME EĞİTİMLERİ: SOYAÇ MODELİ ÖRNEĞİ
Doç. Dr. Şule AKTAÇ, Arş. Gör. Simay KUNDAKÇI Arş. Gör. Esma OĞUZ 49

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Özden BADEMCİ

SOYAÇ Kurucu Müdürü (2020-2023), Maltepe Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye
ORCID: 0000-0002-6116-1786

SOYAÇ 14. Yıl Belgeseli Özel Gösterimi ve Sempozyumuna hoş geldiniz.

SOYAÇ'ın kuruluşundan bu yana birlikte çalıştığım dostum, meslektaşım SOYAÇ yardımcı müdürü Prof. Dr. Figen Karadayı ile birlikte SOYAÇ'a veda ediyoruz. Sokak çocukları için bir merkez kurma hayali ile 2009 yılında göreve başladığım Maltepe Üniversitesinde, Mart 2010'dan Ekim 2023'e kadar SOYAÇ kurucu müdürü olarak görev yaptım. Disiplinler arası, kurumlar arası, uluslararası iş birlikleri ile koordine ettiğim SOYAÇ çalışmalarında, başta çocuklar/gençler ve üniversite öğrencilerimiz olmak üzere sürecin tüm paydaşlarının aktif katılımlarının desteklendiği şefkati, sevgiyi odağına alan herkes için kapsayıcı, terapötik bir topluluk yaratılmasını hedefledik. Oluşturulan topluluğun tüm üyelerinin güçlü yanları çalışmalarımızın odağında oldu. Kimi kaynaklarda sosyal adaletin sevgi dolu bir farkındalıkla eylemde bulunma olarak tanımlanması ve umutsuzluğun sosyal adaletin önündeki en büyük engel olarak gösterilmesi anlamlıdır. Her türlü ayrışmanın travma belirtisi olduğunun bilinciyle "uzman/yardım eden" ve/veya "yardım alan" gibi ayrışmalardan daima kaçındık. Bizim için her birimizin kim olduğundan çok "birlikte kim olduğumuz" önemli oldu. Topluluk üyelerinin duyulduklarını, görüldüklerini deneyimledikleri, aidiyet hissettikleri ve dayanışma içinde katılımcısı oldukları bir topluluğun yaratılmasını amaçladık. Sonuçları bilimsel yayınlara dönüşen projelerimizin adları da bu birlik ilkesine vurgu yaptı: "Çocuklarla Birlikte", "Gençler için Gençlerle", "Liseden Üniversiteye Gençler Birlikte", "Okuldayız Nişantepe", "Okuldayız Üsküdar" vs.

Yıllar içinde SOYAÇ, Üniversitenin hemen tüm bölümlerinin öğretim elemanları ve öğrencilerinin, idari personelinin katkılarıyla çok sayıda çocuk ve gence ulaşarak ulusal ve uluslararası çevrelerde adından söz ettiren bir merkez haline geldi. SOYAÇ'ın kuruluş hazırlıklarının başladığı 2009 yılından, Haziran 2023'e dek süren çalışmalarımız SOYAÇ'ta görevli İbrahim Eren tarafından "Güneşe Uzanan Eller" adıyla bir belgesele dönüştü. Belgeselin müziklerini Hakan Özlücan yaptı. Bugün "Güneşe Uzanan Eller" belgeselini birlikte izleyeceğiz. Belgesel özel gösteriminin ardından üniversite-toplum iş birliğinin geçen 14 yıldaki kazanımlarını SOYAÇ gönüllüsü mezun öğrencilerimiz ile tartışacağımız iki panelimiz olacak. İlk panelimizde toplumsal klinik psikoloji, ikinci panelimizde ise bilgisayar programcılığından hemşireliğe, sosyal hizmetten iletişime disiplinler arası bir perspektiften SOYAÇ uygulamaları mezun öğrencilerimiz tarafından tartışılıyor olacak.

Bugün burada SOYAÇ gönüllüsü mezun öğrencilerimiz, onların danışman hocaları, iş birliği yaptığımız kurum ve kuruluşların temsilcileri ile bir arada olmanın büyük heyecanını, mutluluğunu yaşıyoruz. Bu vesile ile Maltepe Üniversitesi ve Marmara Eğitim Kurumları Kurucusu Sayın Hüseyin Şimşek'e, Maltepe Üniversitesi Mütevelli Heyetine ve Rektörlüğüne, Üniversitemizin akademik-idari tüm çalışanlarına, umutla bize katılıp çalışmalarda emeği geçen, kalpleri ile bizi destekleyen herkese; verdikleri yaşam mücadelesi ile çalışmalarımıza ilham kaynağı olan ve bize güç veren çocuklara/gençlere güvenleri ve iş birlikleri için teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca mesai saati gözetmeksizin kalpleri ile yanımda olan SOYAÇ'ta görevli Kaya Yüksek ve İbrahim Eren'e şükranlarımı iletmek isterim.

SOYAÇ'IN BAŞARDIKLARI ÜZERİNE

Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN

Maltepe Üniversitesi Mütevelli Heyeti Danışmanı
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye

"Birey-toplum-kurum" ögelerinin birlikte varoluşu dikkate alınmadığında insan dünyasında herhangi bir değişimin, ya da daha doğru bir anlatımla iyileşmenin yaratılması mümkün değildir. Bu gerçeğin çok iyi bir biçimde farkında olan SOYAÇ, kurulduğu günden bu yana gerçekleştirdiği tüm çalışmalarında birey-toplum-kurum ilişkisini her zaman gündeminde tutmuştur. İşte bu ilkeli tutumu öncelikli olarak benimseyen SOYAÇ yaptığı çalışmalarla, "toplum temelli", "toplum tabanlı duyarlılığın" ne denli önemli olduğunu her zaman paydaşlarına hissettirmiştir.

SOYAÇ'ın en önemli özelliklerinden biri, ortaya çıkan sorunların temellerine inmesi ve sorunların sadece çözüm yollarına ulaşmayı amaçlamaması, çok daha incelikli ve öncelikli olarak, sorunların temelinde neyin/nelerin olduğunu anlamaya yönelmesidir; bu, gerçekten de SOYAÇ'ın başarısının kaynağında yer alan en temel özelliklerden biridir. Çocukların karşılaştıkları ya da içine sürüklendikleri sorunlu durumların kökeninde, "okul terki sorununun" bulunduğunun keşfedilmesi bu bağlamda son derece önemlidir. Çocuklar, kurumsal eğitim alma, öğrenim görme çağında kesinlikle "okulda" olmalıdırlar. İşte, sorunlara kısa erimli çözüm yolları bulmadan çok önce sorunun kaynağına inmek SOYAÇ'ın en temel çalışma ilkesi olmuş, "okul terkinin" sorunun kaynağı olduğu çok iyi bir biçimde görülmüş ve bu yolda, bu doğrultuda son derece verimli çalışmalar yapılmıştır.

Söz konusu verimliliği sağlayan da temelde "kişi-toplum-kurum" iş birliğidir. Hepimizin bildiği gibi, SOYAÇ bir yandan, yıllar boyu "üniversite-yerel yönetim-kamu kurumu-okul-sivil toplum kuruluşu" iş birliğini hayata geçirmenin en iyi örneklerinden birini vermiştir. Maltepe Üniversitesi ve Üniversitenin kurucu vakfı olan İstanbul Marmara Eğitim Vakfıyla (İMEV) birlikte devlet kurumlarıyla, farklı yerel yönetimlerle, okullarla yapılan iş birliklerini öncelemek SOYAÇ'ın bir diğer temel özelliğidir.

SOYAÇ öte yandan bilimler arası iş birliğini de hayata geçirmede büyük başarı elde etmiştir. Başka bir deyişle, Psikoloji, Sosyoloji, Sosyal Psikoloji, Sosyal Hizmet, Felsefe,

özellikle Çocuklar için Felsefe ya da Çocuklarla Felsefe ve Sanat Programları arasındaki iş birliğini her zaman gündeminde tutmuştur ve bu alanların temsilcileriyle verimli, anlamlı, sürdürülebilirliği dikkate alan çalışmalar yapmıştır.

Burada çok kısa bir biçimde özetlenen bu çalışmalara "üniversite" kavramı açısından da bakılacak olursa, "bütünlük" anlamına gelen "üniversite"nin (universitas) SOYAÇ örneğinde hoca-öğrenci iş birliğinde, birlikte çalışmasında, bu amaca yetkin bir biçimde ulaştığı da ileri sürülebilir. Gerçekten de üniversiteler akademik birimlerin toplamı olan kurumlar olarak fakülteleriyle, yüksekokullarıyla, uygulama ve araştırma merkezleriyle, öğrencisiyle, akademisyeniyle, tüm insan kaynağıyla bir bütündür. Maltepe Üniversitesi SOYAÇ örneğinde bu bütünlüğü sağlamıştır.

SOSYAL ETKİ VE TOPLUMSAL BELLEK BAĞLAMINDA BELGESEL SİNEMA: 'GÜNEŞE UZANAN ELLER' BELGESELİ ÖRNEĞİ

İbrahim EREN

Maltepe Üniversitesi, Radyo, TV ve Sinema Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

eren.ibrahim@hotmail.com ORCID: 0009-0008-6324-4500

Öz

İnsan, bilinen yazılı tarihten bu yana doğayla ve kendi türüyle olan ilişkilerini, deneyimlerini belgeleme ve hikayeleştirme arzusunu başlangıçta mağara duvarı, taş ve deri gibi yüzeylere kazıyarak, resmederek (Konigsberg, 1996; Wells, 2009) 19. yüzyıldan sonra ise -Sanayi Devriminin ardından- teknolojinin özellikle film alanında ilerlemesiyle kamera gibi alıcılara kaydederek belgelemeye, anlatmaya çalışmışlardır (Honari, 2019). Fransız Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı gibi önemli tarihsel olayların ardından sanayileşmenin giderek yükselmesinin sonuçları sadece teknolojinin gelişimine değil aynı zamanda önemli toplumsal dönüşümlere de yol açarak farklı toplumsal sınıfların ortaya çıkmasına ve sınıf eşitsizliklerinin artmasına yol açmıştır (Lipset, 1964). Bu değişimlerin özellikle eğitim ve sağlık gibi temel hizmet kurumlarının dışında kalan dezavantajlı çocuklar ve gençler üzerinde derin etkileri olmuş, sosyal dışlanma ve dezavantaj döngüleri ise günümüze dek devam etmiştir (Hartinger-Saunders, 2008; Russell, 2016; Vallet, 2007).

Toplum tarafından dışlanan ve göz ardı edilen, ihmal edilen dezavantajlı çocuklar ve gençler, tarih boyunca sadece siyasete değil, aynı zamanda sanata da konu olmuşlardır. Hikaye anlatımı ve toplumsal yorum için güçlü bir araç olarak sinema, onların deneyimlerine ışık tutmada ve toplumsal değişimi savunmada önemli bir rol oynamıştır (Reimer, 2012). Francois Truffaut'ın "The 400 Blows" (Les Quatre Cent Coups, Fransa 1959), Satyajit Ray'in "Apu Üçlemesi" (Apu Trilogy, Hindistan 1955-59), Oguri Kohei'nin "Muddy River" (Doro No Kawa, Japonya 1981), Jean-Loup Hubert'in "Grand Highway" (Le Grand Chemin, Fransa 1987) ve Lasse Hallstrom'in "My Life as a Dog" (Mitt Liu Som Hund, İsveç 1985) gibi filmler gösterime girdikleri dönemde toplumun dışına itilmiş çocukların karşı karşıya olduğu

zorluklar hakkında farkındalık yaratmak için güçlü araçlar olarak hizmet etmiştir (Ehrlich, 1990; Hermes, 2006).

Sinema, diğer sanatlara kıyasla toplumların ve bireylerin algısını şekillendirmede, toplumda farkındalık yaratmada her zaman en etkili sanat dallarından biri olmuştur (Fearing, 1947; Rodowick, 2007). Kennedy vd. (2011), filmlerin bireylerin sosyal farkındalığı üzerindeki etkisini görmek amacıyla yaptığı araştırma neticesinde "sosyoloji ve sosyal psikoloji alanında öğrenim gören yüksek öğrenim öğrencilerinin belirlenen sosyal konulu filmleri izledikten sonra, toplumsal konularda belirgin oranda ilginin, eleştirel düşüncenin ve farkındalığın arttığına yönelik" güçlü sonuçlara ulaşmıştır (s.10).

Dezavantajlı gruplar için eşit fırsatlar yaratma çabasında ise en önemli kamusal alan olarak "eğitim' kurumu ön plana çıkmaktadır (Anderson, 2007; Johansson ve Höjer, 2012). Kamu kurumlarının sınırlarının farkında olan sivil toplum kuruluşları (STK'lar) (Benson vd., 2001) ve üniversiteye bağlı merkezler de bu boşluğu doldurmak ve toplumsal değişimi teşvik etmek amacıyla bu alanda rol alan iki önemli kurum olmuştur. Türkiye özelinde bir üniversite bünyesinde 2010 yılında Maltepe Üniversitesinde kurulan Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ), bu girişimin ilk önemli örneği (Bademci ve Karadayı, 2014) olarak karşımıza çıkmaktadır. SOYAÇ, sadece saha içerisindeki sosyal çalışmalarıyla değil dezavantajlı çocuk ve gençlere ilişkin kapsamlı araştırmalarıyla, yapılan çalışmaların akademik yayına dönüşmesine de katkı sağlayarak toplumsal etki alanını genişletmiştir (Bademci vd., 2015). Nihayetinde tüm bu çalışmalar 2023 yılında belgesel film aracılığıyla sosyal farkındalık sağlamak ve ötekileştirilmiş toplulukların toplumsal hafızada korunması amacıyla belgesel film aracılığıyla belgelenerek sosyal medya platformları aracılığıyla yayınlanmıştır.

Risk altındaki dezavantajlı çocuk ve gençler için etkili müdahaleler, çeşitli alanlardan profesyonelleri bir araya getiren işbirlikçi ve disiplinler arası bir yaklaşımı gerektirir. Klinik psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, eğitimciler, pediyatristler ve diğer paydaşlar iş birliği yaparak çocuklar ve ailelerinin çok yönlü ihtiyaçlarını karşılayan bütüncül ve koordineli bir girişim modeli sağlarlar (Kimberly-Reichl, 2000). SOYAÇ kurulduğu günden bu yana elde ettiği deneyim ve bilgiyle bu yaklaşımı benimseyerek literatüre "SOYAÇ Modeli" (Karadayı, 2018; Kaya vd., 2023) olarak geçen disiplinler arası bütüncül yaklaşımla çalışmalarını sürdürmüştür.

2010-2015 yılları arasında Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema ve TV programı öğrencisi olduğum dönemde merkezin Çocuk Esirgeme Kurumlarıyla yürüttüğü çalışmalar sırasında SOYAÇ'la tanışmış ve gönüllü olarak merkezin iletişim odaklı çalışmalarında rol almıştım. Bu kapsamda son olarak 2023 yılında "Güneşe Uzanan Eller" adlı belgeselin yönetmenliğini ve kurgusunu yaptım.

Chanan (2004), "Documentary, History, Social Memory" adlı makalesinde "Belgesel, tarihin kamusal inşasının yaşayan bellekten devralındığı bir biçimdir, yaşayan hafızayı içerdiği gibi, aynı zamanda hem şimdiki zamanda hem de geleceğin arşivinde kamusal hafıza

alanını genişletir" ifadesiyle belgesellerin toplumsal hafızayı şekillendirmede ve tarihi anlatılarda önemli bir rol oynadığını, yaşayan hafıza yerine geçtiğini, aynı zamanda toplumsal hafızanın alanını hem şu anki zamanda hem de geleceğe etki ederek genişlettiğini belirtir (s.8). Chanan'ın (2004) makalesinde belirttiği yönde 2021 yılında başlatılan belgesel projesiyle, dezavantajlı çocuk ve gençler ile Çocuk Esirgeme Kurumlarında barınan çocukların yaşadıkları deneyimlerin belgelenmesi, onlarla birlikte yapılan çalışmaların fotoğraf ve video gibi çeşitli araçlarla kayıt altına alınması amaçlanmıştır. 2010 ile 2022 tarihleri arasındaki kayıtlar için geçmişe yönelik arşiv taraması yapılmış, derlenen arşiv materyalleri ile birlikte yeniden alınan kayıtlar 2023'te belgeselin yapımı için temel oluşturmuş ve dezavantajlı grupların direncini ve mücadelesini, onlarla birlikte çalışan akademisyenleri ve gönüllü öğrencilerini konu almıştır. Direnç ve umudun sinematografik tasviriyle "Güneşe Uzanan Eller", toplumsal değişme ve toplumsal hafızaya katkı için mevcut olumsuz koşulları açığa çıkaran, ötekileştirilmiş toplulukların haklarını da olumlu yönde gündeme getiren bir yapım olmuştur.

Arşive konu olan görüntülerin bir kısmının dönemin teknik yeterlilikleriyle sınırlı olması sinematografik anlatı sürecini teknik ve estetik yönden olumsuz etkilemişse de yapımın belgesel niteliği taşıması ve yaşanılan dönemin gerçekliğini müdahalesiz olarak aktarması bakımından bu eksiklikler göz ardı edilebilir bir unsur olmuştur. Söz konusu belgeselin yapımı için gerekli teknik ve sanat ekibinin kurulamamış olması ve yapım için herhangi bir bütçe olmayışı da yapımın sinematografik anlatısını olumsuz etkileyen diğer önemli bileşenlerdir. Yapımın pre-production *(yapım öncesi)*, production *(yapım)* ve post-production *(yapım sonrası)* süreçlerinin tüm aşamaları tarafımca gönüllü olarak gerçekleştirilmiştir. Yapım, içeriği itibariyle hassas grupları kapsadığından belgeselin yapım aşamasında özellikle etik alandaki problemlerde Prof. Dr. Özden Bademci'nin danışmanlığına başvurulmuş, müzikleri için ise besteci Hakan Özlücan tarafından gönüllü destek alınmıştır. Belgeselin ana teması dezavantajlı çocuk ve gençler ile Çocuk Esirgeme Kurumlarında yaşayan çocukları konu alması nedeniyle özellikle iletişim etiği açısından bahsi geçen kırılgan grupların yüzlerinin görünmemesine yapım aşamasında azami ölçüde önem gösterilmiştir.

Sinema ile sosyal etkinin kesişimi, olumlu değişimi teşvik etmek ve dışlanmış toplulukların seslerini yükseltmek için önemli bir gücü temsil etmektedir. Film yapımcıları ve aktivistler "Güneşe Uzanan Eller" (Eren, 2023) gibi girişimler aracılığıyla toplumsal sorunlar hakkında farkındalığı artırma ve anlamlı reformları savunma gücüne sahip olmaktadır. İleriye dönük olarak STK'lar, akademik kurumlar ve sivil toplum örgütleri arasındaki iş birliğinin devam etmesi, daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir toplum yaratmak için sinema ve diğer iletişim araçlarının gücünden yararlanma fikri bugün olduğu gibi gelecekte de toplumları dönüştürmede ve farkındalık yaratmada önem taşımaya devam edecektir.

Anahtar sözcükler: toplumsal bellek, belgesel sinema, sosyal etki, öteki sinema, güneşe uzanan eller.

Kaynaklar

Anderson, E. (2007). Fair opportunity in education: A democratic equality perspective. *Ethics*, *117*, 595–622. https://doi.org/10.1086/518806

Bademci, H. ve Karadayı, E. (2014). What makes children want to learn? Working with street children at a university. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *159*, 651–655. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.442

Bademci, H. Ö., Karadayı, E. F. ve Zulueta, F. (2015). Attachment intervention through peer-based interaction: Working with Istanbul's street boys in a university setting. *Children and Youth Services Review*, *49*, 20–31. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.019

Benson, C., Twigg, J. ve Myers, M. (t.y.). *NGO Initiatives in risk reduction: An overview*. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-7717.00172

Chanan, M. (2004). Documentary, History, Social Memory. *Journal of British Cinema and Television*, *1*(1), 61–77. https://doi.org/10.3366/JBCTV.2004.1.1.61

Ehrlich, L. C. (1990). The name of the child: Cinema as social critique. *Film Criticism*, *14*(2), 12–23.

Eren, İ. (Yapımcı, Yönetmen). (2023, 10 Ekim). *Güneşe Uzanan Eller* [Belgesel]. https://www.youtube.com/watch?v=4VqRJPfTvVM&t=19s

Fearing, F. (1947). Influence of the movies on attitudes and behavior. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *254*, 70–79. https://doi.org/10.1177/000271624725400112

Fehim Kennedy, N., Şenses, N. ve Ayan, P. (2011). Grasping the social through movies. *Teaching in Higher Education*, *16*(1), 1–14. https://doi.org/10.1080/13562517.2010.507305

Hartinger-Saunders, R. (2008). The history of defining youth: Current implications for identifying and treating delinquent youth. *SW Publications*. https://scholarworks.gsu.edu/ssw_facpub/63

Hermes, G. (2006). "The 400 Blows": Children lost in the health care system. *AMA Journal of Ethics*, *8*(10), 689–693. https://doi.org/10.1001/virtualmentor.2006.8.10.mhum1-0610

Honari, L. (2019). Farsh-e-Parandeh: Animated mandalic carpet projection: Exploring the links between proto-animation techniques in Persian traditional arts and the foundation of animation and cinema. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Griffith Üniversitesi. https://doi.org/10.25904/1912/921

Johansson, H. ve Höjer, I. (2012). Education for disadvantaged groups—Structural and individual challenges. *Children and Youth Services Review*, *34*(6), 1135–1142. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.01.042

Karadayı, E. F. (2018). Relational supervision as a tool to prevent early school leaving (ESL): Collaborative working to promote reflection and learning about oneself-in-role. *International Conference Policies and Practices for Prevention of Early School Leaving Conference Proceedings*, 35–40. https://core.ac.uk/reader/162931300#page=36

Kaya, B., Bademcï, Ö., Bağdatlı-Vural, N. ve Karadayı, E. F. (2023). Covid-19 salgınında sürdürülebilir eğitim için üniversite toplum işbirliğiyle okul temelli toplum çalışmaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, *13*(2), 359–388. https://doi.org/10.18039/ajesi.1189517

Konigsberg, I. (1996). Cave paintings and the cinema. *Wide Angle*, *18*(2), 7–33. https://doi.org/10.1353/wan.1996.0007

Lipset, S. M. (1964). The Changing class S-structure and contemporary European politics. *Daedalus*, *93*(1), 271–303. https://www.jstor.org/stable/20026830

Reimer, M. (2012). On Location: The home and the street in recent films about street children. *International Research in Children's Literature*, *5*(1), 1–21. https://doi.org/10.3366/ircl.2012.0040

Rodowick, D. N. (2007). *The Virtual Life of Film*. Harvard University Press.

Russell, L. (2016). The realities of being young, unemployed and poor in post-industrial Britain. *Power and Education*, *8*(2), 160–175. https://doi.org/10.1177/1757743816651896

Schonert-Reichl, K. (2000). Children and youth at risk: Some conceptual considerations. PECERA Symposium report: Children and youth at risk (2000, Ontario, Canadá). Canadian Education Statistics Council, 9–10.

Vallet, L.A. (2007). *What can we do to improve the education of children from disadvantaged backgrounds?* (ss. 127–155). https://hal.science/hal-03462439

Wells, P. (2009). *The animated bestiary: Animals, cartoons, and culture* (s. 225). https://doi.org/10.36019/9780813546438

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR

Prof. Dr. Esma Figen KARADAYI

Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Öğretim Üyesi,
SOYAÇ Yardımcı Müdürü (2010-2023), İstanbul, Türkiye
figenkaradayi@maltepe.edu.tr ORCID: 0000-0001-9530-3749

Öz

Üniversitelerin temel misyonunun eğitim, bilimsel çalışmalar ve araştırmalar yapmak olmasının yanı sıra elde ettiği bilgileri toplumla paylaşması ve onun yararına uygulamalara da dönüştürmesi son derece önemli görülmektedir (Demirel, 2015). Böylece bilimsel bulguların ortaya koyduğu yeni bilgilerin bireylerin ve toplumların gelişiminde onların yararına kullanılması mümkün olacaktır. Ayrıca yüksek eğitimde üniversite öğrencilerinin toplumda yürütülecek iş birliği projelerine katılarak üniversitede edindikleri teorik bilgileri toplum kurumlarındaki uygulamalarla birleştirerek bütünleştirmeleri eğitimde kaliteyi arttıracak ve toplumsal gelişmeyi destekleyecektir. Üniversite, devlet, toplum iş birliği öğrencilerin mezun olduklarında toplumun, eğitim ve iş yaşamının gereksinimlerine yanıt verecek şekilde daha donanımlı ve güvenli olarak hayata atılmalarına yol açacaktır (Heywood, 2024). Eğitimle ilgili son bilimsel araştırmalarda psikoloji alanında teori ile uygulama arasında köprü kurularak birleştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (De Corte, 2000).

SOYAÇ merkezinde üniversite-toplum iş birliğine ve ekolojik sistem anlayışına dayanan, teori ve uygulamayı, eğitim ve oyunu birleştiren, disiplinler arası çalışmanın ve akran desteğinin önemini vurgulayan toplum temelli çalışmalar sosyokültürel etkinlik kuramının temel ilkelerine dayanmaktadır (Minnis vd., 2006). Bu çalışmalarda disiplinler arası iş birliğine dayanan, sevgi, güven, destek ile yaratılan gruplarda gelişimsel travma mağduru çocuklara çeşitli materyallerle dolayımlanmaları sağlanarak terapötik destek verilmeye çalışılmıştır (Verenikina, 2010). Ekip ruhu yaratılarak gerçekleştirilen uygulamalarda öncelikle grup dayanışması, etkileşim, diyaloglar ile güvenli ve destekleyici bir ortam yaratılması hedeflenmiştir (Iver, 1990).

Disiplinler arası çalışmalar ile farklı alanlardan gelen akran danışmanı öğrencilerin teori ve görüşlerinin sentezlenmesi ile ortama yaratıcı bir dinamizm katılacağı belirtilmektedir (Abrahamse vd., 2018; Blunden, 2009). Psikoloji öğrencileri dezavantajlı çocuklar ile yaptıkları oyun etkinlikleri öncesine ve sonrasında süpervizyon alarak diğer öğrencilerle birlikte grup ruhu ve dayanışma yaratmaya çalışarak çocukların bireysel gelişmelerine katkıda bulunmuşlar ve okul terkini engellemek üzere destek vermişlerdir. Böylelikle bu tür güvenli ortamlarda akran danışmanları ile birlikte sürekli etkinlikte bulunarak sosyal öğrenme yoluyla dezavantajlı çocukların ilişkilerini geliştirmeleri, kendileri üzerinde düşünmeleri, yeni bilişsel yapılar oluşturmaları hedeflenmiştir (Bademci ve Karadayı, 2013; Bademci, vd., 2015)

Anahtar sözcükler: üniversite-toplum iş birliği, disiplinler arası, bütünsel yaklaşım, sosyokültürel kuram

Kaynaklar

Abrahamse, M. E., Jonkman, C. S. ve Harting, J. (2018). A school-based interdisciplinary approach to promote health and academic achievement among children in a deprived neighborhood: study protocol for a mixed-methods evaluation. *BMC Public Health*, 18, 19. https://doi.org/10.1186/s12889-018-5309-9

Bademci, H.Ö. ve Karadayı, E. F. (2013). Working with street boys: Importance of creating a socially safe environment through social partnership, and collaboration through peer-based interaction. *Child Care in Practice*, 19(2), 162–180. https://doi.org/10.1080/13575279.2012.759538

Bademci, H. Ö., Karadayı, E. F. ve De Zulueta, F. (2015). Attachment intervention through peer-based interaction: Working with Istanbul's street boys in a university setting. *Children and Youth Services Review*, *49,* 20–31. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.019

Blunden, A. (2009). An interdisciplinary concept of activity. *Outlines. Critical Practice Studies*, *11*(1), 1–26. https://doi.org/10.7146/ocps.v11i1.2119

De Corte, E. (2000). Marrying theory building and the improvement of school practice: A permanent challenge for instructional psychology. *Learning and Instruction*, *10*(3), 249–266. https://doi.org/10.1016/S0959-4752(99)00029-8

Demirel, E, D. D. B. (2015). Establishment of cooperation and collaboration platforms between universities and industry to improve education quality. *The Online Journal of Quality in Higher Education*, *2*(3), 59.

Heywood, P. (2004). Collaborative community planning: Cooperation amongst governments, businesses, communities and universities. *Australian Planner*, *41*(3), 30–34. https://doi.org/10.1080/07293682.2004.9982367

Iver, D. J. M. (1990). Meeting the needs of young adolescents: Advisory groups, interdisciplinary teaching teams, and school transition programs. *The Phi Delta Kappan*, *71*(6), 458–464. https://www.jstor.org/stable/20404181

Minnis, M., John-Steiner, V. P., Nacakas, F. ve Fiscella, J. (2006). Interdisciplinary integration in professional education: Tools and analysis from cultural historical activity theory. *Issues in Interdisciplinary Studies*.

Sanders, D. ve Welk, D. S. (2005). Strategies to scaffold student learning: Applying Vygotsky's zone of proximal development. *Nurse Educator*, 30(5), 203–207. https://doi.org/10.1097/00006223-200509000-00007

Verenikina, I. (2010). Vygotsky in Twenty-First-Century research. J. Herrington ve B. Hunter (Ed.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications* içinde (s. 16–25). Chesapeake, VA: AACE. https://ro.uow.edu.au/edupapers/1022

TOPLUM TEMELLİ KLİNİK PSİKOLOJİ EĞİTİMİNDE DAYANIŞMA VE İLİŞKİSEL ÖĞRENME: SOYAÇ ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Ecem ERKOL

Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Programı, Araştırma Görevlisi, İstanbul, Türkiye
ecem.erkol@sabanciuniv.edu ORCID: 0000-0002-9380-56461

Öz

Günümüzde klinik-toplum psikolojisi alt alanının değerleriyle yola çıkan toplum temelli çalışmaların lisansüstü psikoloji eğitimleri ile bütünleştirilmesi oldukça seyrek rastlanan bir uygulamadır. Türkiye'de Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) klinik psikoloji yüksek lisans eğitimine toplum temelli çalışmaları klinik-toplum psikolojisi anlayışıyla dahil eden bilinen tek merkezdir. Bu özelliği sayesinde SOYAÇ, toplumun gerçekleri ile öğrenciyi disiplinler arası ve deneyimsel öğrenme fırsatı sunan uygulamalı bir eğitim kapsamında buluşturmaktadır. Klinik psikoloji uygulama ve eğitiminde çağın ihtiyacı ve gidişatı toplum temelli yaklaşımlara yönelik görünmektedir (Akhurst, 2017; Frankish, 1999). Bu ihtiyaca cevap veren SOYAÇ, psikoloji mezunları tarafından lisansüstü klinik psikoloji eğitimine Maltepe Üniversitesinde devam etmeyi tercih etme açısından büyük bir rol oynamıştır. Benim gibi birçok mezun SOYAÇ'la tanıştığından beri yıllarca gönüllü katılımını ve kurumla olan bağlarını sürdürmektedir.

Klinik-toplum psikologları toplumla çalışırken kişilerin kolektif eylemde bulunmalarını ve ruh sağlıklarına katkı sağlamayı hedefler ve toplum içindeki organik gruplar ile çalışırlar (Iscoe vd., 1977; Orford, 1998). Çalışmalarında zayıflıklara değil güçlü yanlara odaklanırlar, birlik olan bir topluluk oluşturmayı hedeflerler (Orford, 1998). Dayanışma ruhunu ana odağına alan bu yaklaşım sayesinde projede yer alan her kesim, yani hem toplum hem de uzmanlar, bir arada olmanın getirdiği dayanıklılığı deneyimleme fırsatına sahip olmaktadır. Toplumda çalışırken zor bir deneyimden geçen uzman, ekip arkadaşlarının dayanışmasına sahip olduğunu bilmektedir. Ekip ruhuyla sahaya çıkan SOYAÇ grubu, önce kendileri birlik olmakta, ardından bu topluluk ruhuyla toplumu kapsamaya adım atmaktadır. Dayanışmanın verdiği dayanıklılıktan güç alarak sahaya çıkan klinik psikoloji stajyerleri için bu deneyim cesaretlendirici, eğitici ve öğretici bir yapıya sahip olmaktadır (Erkol vd., 2023).

Okul atmosferinde ve ekip arkadaşlarıyla güven ilişkisi içerisinde yer almak SOYAÇ'ın temel aldığı ilişkisel kuramın da işaret ettiği üzere öğrenme deneyimine alan açmaktadır (Hasateş vd., 2021; Youell, 2015). Terapistin kapsama ve tutma işlevleri bu güvenli ortamı sağlamak için temel gerekliliklerdendir (Winnicott, 1965; Bion, 1962). SOYAÇ'ta ise kapsayıcı güvenli ortam sırasıyla birbirini kapsar şekilde Üniversite çatısı, üniversitedeki öğretim üyeleri ve süpervizörler, lisansüstü stajyer öğrenciler ve toplum olarak ilerleyerek geniş bir kapsama alanından ilişkisel öğrenmeye ve psikolojik iyileşmeye alan açmaktadır. SOYAÇ projelerindeki kapsayıcı yapıyı yansıtan üniversite-toplum iş birliği anlayışının önemi birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur (Bademci vd., 2015; Kardaş vd., 2022; Warfa vd., 2022).

Klinik-toplum psikolojisi değerleriyle yola çıkan bir projede ilgili kuramlar çerçevesinde klinik psikolog olarak yer almanın kişisel, kişilerarası ve profesyonel anlamda katkıları uygulamadan örneklerle açıklanmaktadır.

Anahtar sözcükler: klinik psikoloji eğitimi, ilişkisel öğrenme, ekip çalışması, dayanışma

Kaynaklar

Akhurst, J. (2017). Student experiences of community-based service learning during Masters' level training, as related to critical community psychology practice. *Journal for New Generation Sciences*, *15*(1), 1–20. https://hdl.handle.net/10520/EJC-c8536995a

Bademci, H. Ö., Karadayı, E. F., ve De Zulueta, F. (2015). Attachment intervention through peer-based interaction: Working with Istanbul's street boys in a university setting. *Children and Youth Services Review*, *49*, 20–31. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.019

Bion, W. (1962). *Learning from experience*. London: Karnac Books.

Erkol, E., Bademci, H. Ö. ve Grassetti, S. N. (2023). Clinical psychology master trainees' perspectives on community-based SL experiences. *Co-Constructing and Sustaining Service Learning in Graduate Programs: Reflections from the Field* içinde (s. 81-103). IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6533-2.ch006

Frankish, P. (1999) The role and future of community psychology. *Clinical Psychology Forum*, 124, 28–30.

Hasateş, M. C., Bademci, Ö. ve Zabcı, N. (2021). Öğretmenlerin kapsayıcı işlevinin öğrenme ilişkileri bağlamında nitel yöntemle araştırılması. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(4), 1486–1514.

Iscoe, I., Bloom, B. ve Spielberger, C. (Ed.). (1977). *Community psychology in transition*. New York, NY: Wiley.

Kardaş, M., Bademci, Ö., Bağdatlı, N. ve Arslan, M. B. (2022). Resilience program with university-community cooperation for the prevention of school dropout: The case of

SOYAC: Resilience for dropout students. *Journal of Qualitative Research in Education*, (32). https://doi.org/10.14689/enad.32.895

Orford, J. (1998) Have we a theory of community psychology? *Clinical Psychology Forum*, *122*, 6–10.

Warfa, N., Bademci, Ö., Karasar, Ş. ve White, R. (2022). Attachment-based psychosocial programme for under-privileged school children with adverse life experiences in Istanbul, Turkey. *BMC Psychology*, *10*(1), 232. https://doi.org/10.1186/s40359-022-00938-x

Winnicott, D. (1965). The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development. New York: International Universities Press

Youell, B. (2015). *Öğrenme ilişkileri: Eğitimde psikanalitik düşünce*. (E. Uğuzalp, E. Tilki, A. Şahin Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık. (İlk baskı 2006).

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLER ARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR: 'FOTOĞRAFIN ARDINDAKİ KOLEKTİF İYİLEŞME'

Merve TURHAN

TOCİM Danışmanlık, Sosyolog ve Strateji Danışmanı, İstanbul, Türkiye
merveturhan.mtu@gmail.com ORCID: 0009-0002-8105-5099

Öz

SOYAÇ Üniversite eğitiminde disiplinler arası iş birliği ile toplum temelli uygulamaların yapıldığı bir merkez olarak, sosyoloji öğrencilerine öğretilen teorileri uygulamalı olarak deneyimleme fırsatı sunmaktadır. SOYAÇ'ta gönüllük esasına dayalı olarak görev alan bir sosyoloji öğrencisinin edindiği deneyimleri bu bağlamda aktarmak isterim. Sosyoloji bilimi insan ve toplum ilişkilerinin, sosyal davranış ve toplumsal kurumların işleyişini inceleyen bilim dalıdır ve doğası gereği disiplinler arası çalışmalara uygundur. Sosyoloji, insanların ve toplulukların toplumsal yaşamlarını bilimsel olarak inceleyen bir disiplin olarak tanımlanır (Giddens, 2008).

Sosyoloji öğrencisi olarak gönüllü çalışmalarda bulunduğum SOYAÇ'taki disiplinler arası deneyimimde üç ana başlık öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, dezavantajlı gruplarla ilk defa karşılaşmanın getirdiği "farkındalık" olgusudur. Bu olguyu sosyoloji eğitimimde öğrendiğim önemli kavramlardan biri olan "habitus" ile açıklamaktayım. SOYAÇ çalışmaları ile eğitimimde öğrendiğim habitus kavramını uygulamalı olarak deneyimleme fırsatı edindim. Bourdieu'ye (2002) göre habitus bireylerin sosyal yapı içindeki pozisyonlarını, cinsiyet, yaş sıralaması ve aile içi yerlerini göz önünde bulundurarak her türlü durum ve koşulda eyleme yönelik çözüm yolları sunan bir yapıdır.

İkinci önemli başlık ise "empati" olgusudur. SOYAÇ deneyimimin her aşamasında empati olgusu benim eşlikçim olmuştur. Bu olguyu sosyoloji eğitimimde öğrendiğim "sosyal psikoloji" kavramı ile uygulamalı olarak deneyimledim. Bunun sebebi ise sosyal psikolojinin bireylerin düşünceleri, duyguları ve davranışları üzerinde sosyal etkileşimlerin, grup dinamiklerinin ve sosyal ortamların etkilerini bilimsel yöntemlerle incelemesidir (Tajfel, 1979). Sosyal psikoloji temel olarak sosyal etki çalışması olduğu fikrine dayanır. Sosyal etki, insanlar

arasındaki etkileşimlerin insanların düşünce ve davranışlarını etkilemesi olarak anlaşıldığında, sosyal psikolojinin ikna, tutum değişimi ve uyum davranışı gibi büyük bir alanını kapsamaktadır. Üçüncü önemli başlık ise "ekip çalışması" olgusudur. Dezavantajlı gençler ve çocuklarla yapılan toplum temelli çalışmalarda ekip ile hareket etmek ve organize olmak oldukça önemlidir. SOYAÇ'taki ekip çalışması, sosyoloji biliminde Durkheim'ın "kolektif bilinç" kavramını uygulamalı olarak deneyimlememi sağlamıştır. Émile Durkheim'ın kolektif bilinç kavramını toplumun bireyleri arasında ortak olan ve toplumu bir arada tutan inanç ve değerlerin toplamı olarak tanımlamaktadır. Kolektif bilinç bir toplumdaki bireylerin paylaştığı yasalar, normlar, inançlar ve duygusal tutumları kapsar. Bu ortak bilinç toplumun yapısını ve işleyişini şekillendirir (Durkheim, 1893). Gün sonu SOYAÇ'ta yapılan süpervizyon ve deneyim aktarımı mesleki anlamda oldukça fayda sağlayan bir yöntem olmaktadır.

Yukarıda belirtilen üç başlığı eğitimimle birleştirmemi sağlayan araçlardan biri SOYAÇ'taki fotoğrafçılık görevimdir. SOYAÇ'ta gerçekleştirilen faaliyetlerin fotoğraflarını çekmek, iletişim ve olayları gözleme açısından farklı bir perspektif sunmaktadır. Fotoğrafçılık, görsel iletişim ve sanat disiplinleri içinde konumlanarak, yaratıcısının izleyicilere duygu ve düşüncelerini aktarma amacını taşır. Fotoğraf anıları saklama, bilgi aktarma ve duygusal ifadeleri paylaşma gibi çeşitli amaçlarla kullanılabilir (Berger, 1972). SOYAÇ'ta yürüttüğümüz atölye ve projelerde fotoğrafçı olarak bulunmak dezavantajlı gruplarla güven temelli iletişim kurmanın zorluklarını aşmakta etkili bir yöntem olduğunu gözlemleme fırsatı sunmuştur. Fotoğrafçılık görevim, hiyerarşik bir statü yaratmadan gruptaki gençlerin dikkatini çekmeyi başarmış ve onlara eğlenebilecekleri, sohbet edebilecekleri ve özgürce sorular sorabilecekleri bir ortam oluşturmamızı sağlamıştır. Fotoğrafçılık görsel bir dil olarak, sözel iletişimde yaşanan engellerin üstesinden gelmede güçlü bir araç olmuştur. Özellikle sosyal projelerde fotoğraf çekimi katılımcıların kendilerini ifade etmelerine olanak tanırken, aynı zamanda projenin görünürlüğünü ve etkileşimini artırmıştır (Wells, 2009). Sosyologlar ve fotoğrafçılar, fotoğrafların nasıl etkili bir sosyal değişim aracı olabileceğini uzun süredir vurgulamaktadırlar. Örneğin, Susan Sontag (1977) fotoğrafın toplumsal normlar ve olaylar hakkında kamuoyu fikrini şekillendirmede nasıl kullanılabileceğini tartışmıştır. Ayrıca fotoğrafçılık, katılımcıları bir araya getirerek kolektif bir deneyim yaratır ve bu özellikle gençlerin sosyal etkileşimlerini ve grup içi dinamiklerini güçlendirir (Bourdieu, 1990).

Fotoğrafçılığın bu toplumsal etkileşimde oynadığı rol, gençlerin kendilerini daha rahat ifade etmelerine ve topluluk içinde güvenli bir alan hissetmelerine olanak tanıdığını gözlemlenmektedir. SOYAÇ projelerinde gönüllü olarak çalışan bir sosyolog; habitus, sosyal psikoloji ve kolektif bilinç gibi sosyolojik kavramları uygulamalı olarak deneyimleme fırsatı bulmaktadır. SOYAÇ'ın sosyolojik kavramların, toplumsal yapılar ve bireysel davranışlar üzerindeki etkilerini gözlemleme şansı verdiğini düşünmekteyim. Sonuç olarak, SOYAÇ' taki çalışmaların sosyoloji eğitimini uygulamalı yönlerini güçlendirerek akademik bilginin toplumsal faydaya nasıl dönüştürülebileceğini göstermiştir (Bademci ve Karadayı, 2013; Bademci vd., 2015). Projeler, sosyolojinin sadece teorik bir alan olmadığını aynı zamanda

toplumsal değişim için etkili araçlar sunulabileceğini kanıtlamıştır. Bu tür uygulamalar sosyal bilimlerin gelecekteki eğitim ve uygulamalarına değerli katkılarda sunacaktır. Bu bağlamda bugün Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji lisansı mezun bir sosyolog olarak SOYAÇ'ın eğitici ve toplumsal faydası yüksek olan bir çalışma olduğunu vurgulamak isterim.

Anahtar sözcükler: üniversite toplum iş birliği, sosyal psikoloji, kolektif bilinç, fotoğraf

Kaynaklar

Bademci, H. Ö., Karadayı, E. F. ve De Zulueta, F. (2015). Attachment intervention through peer-based interaction: Working with street boys in a university setting. *Children and Youth Services Review*, *49*, 20–31. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.019

Berger, J. (1972). *Ways of seeing*. Penguin Books.

Bourdieu, P. (1990). The Cult of Unity and Cultivated Differences. P. Bourdieu vd. (Ed.) *Photography: A Middle-Brow Art* içinde, 13–72. Oxford: Polity.

Bourdieu, P. (2002). *Outline of a theory of practice* (s. 558). Cambridge University Press.

Durkheim, É. (1893). *The division of labor in society*. Free Press.

Giddens, A. (2008). *Sociology* (5. Baskı). Polity Press.

Sontag, S. (1977). *On photography*. Farrar, Straus & Giroux.

Wells, L. (2009). *Photography: A critical introduction* (4. Baskı). Routledge.

Tajfel, H. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The Social Psychology of Intergroup Relations* içinde (s. 94-109). Brooks/Cole.

ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE SOSYAL SORUMLULUK ÇALIŞMALARIVE YANSIMALARI: SOYAÇ YETİŞKİN OKUMA YAZMA EĞİTİMİ ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Vildan KATMER

Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı, Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye
vildankatmer@gmail.com ORCID: 0000-0002-3740-0599

Damla KÖSE

damlakose_44@hotmail.com ORCID: 0009-0008-0919-2770

Öz

Eğitim fakülteleri açısından "sosyal sorumluluk" kavramı çok önemlidir. Çünkü sosyal sorumluluklar bireyler tarafından ailede ya da okulda kazanılmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler sosyal sorumlulukların kazandırılmasında önemli bir role sahiptir (Şirin, 2005). Öğretmenlik mesleğinin sosyal sorumluluk gerektiren bir meslek olması, öğretmenlerin toplumu dönüştürecek ve topluma liderlik edecek kişiler olarak görülmesi ve toplumun geleceğinin biçimlendirilmesinde çok önemli görevleri üstlenmesi, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminde sosyal sorumluluk almalarına ayrı bir önem verilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Yılmaz, 2011). Uluslararası alan yazında bu tarz sosyal sorumluluk ile ilgili uygulamalardan biri "service learning" olarak bilinen ve Türkçe'ye "hizmet ederek öğrenme" şeklinde çevrilen çalışmalardır. Hizmet ederek öğrenme, okuldaki eğitim programı ile hizmet etkinliklerinin bir karışımını oluşturmaktadır. Bu süreçte öğrenciler, bizzat sürece kendileri dahil olarak toplumun sorunlarına duyarlılık kazanmaktadır (Anderson, 1998). Türkiye'de ise benzer bir uygulama Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından 2006 yılında öğretmen programlarına topluma hizmet uygulamaları dersi konularak gerçekleştirilmiştir. Bu derste "toplumun güncel sorunlarını belirleyerek çözüm üretmeye yönelik projeler tasarlama; konferans, kongre, açık oturum, bilgi şöleni gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılma; sosyal sorumluluk projelerinde gönüllü olarak yer alma; topluma hizmet çalışmalarının okullarda uygulanabilmesi için temel bilgi ve davranışları kazanma" amaçlanmıştır (YÖK, 2006). En genel anlamda bu dersin temel amacının "öğrencilerin toplumda yaşanan olaylara karşı duyarlı olmalarını sağlamak ve çeşitli konularda projeler

geliştirerek toplumun güncel sorunlarına çözüm üretmek" olduğu söylenebilir (Noyan ve Kesten, 2021).

Bu bağlamda, bu çalışmada Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alan aday bir öğretmenin SOYAÇ'taki deneyimleri ve bu deneyimlerin iş yaşamına yansımaları ele alınmıştır. Çalışma yürütüldüğü dönemde aday öğretmen olan SOYAÇ gönüllüsü kendisiyle birlikte bu projede görev alan diğer aday öğretmenlerle birlikte İstanbul'da dezavantajlı bölgedeki bir okulun okuma yazma bilmeyen velilerine okuma yazma eğitimi vermiştir. Çalışma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tarihte Covid-19 salgınının etkilerinin devam etmesi okuma yazma çalışmalarının çevrimiçi yürütülmesini gerektirmiştir. Bir dönem boyunca okuma yazma eğitimi veren aday öğretmen, diğer aday öğretmenlerle birlikte dersi başarı ile tamamlamış; arkalarında da okuryazar seviyeye getirdikleri veliler bırakmışlardır. Aday öğretmenin bu sosyal sorumluluk kapsamında almış olduğu roller gerek öğrencilik hayatına gerekse iş yaşamına olumlu anlamda katkılar sağlamıştır. Aday öğretmenden alınan geri bildirimler doğrultusunda bu katkılardan en önemlilerinin; öğretmen eğitimi programının sadece belli alan eğitimi derslerini tamamlamaktan ibaret olmadığını deneyimleme, bu süreçte sosyal sorumluluk faaliyetlerinin geleceğin öğretmeni olacak aday öğretmenlere sorumluluk alma bilinci kazandırma ve bunu da gelecekteki öğrencilerine aktarmada kolaylaştırıcı rol sağlama olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu çalışma sayesinde aday öğretmen, teori ile pratik arasında bir köprü kurduğunu ve bu kurulan köprünün olumlu yansımalarını halen deneyimlediğini dile getirmiştir.

Anahtar sözcükler: topluma hizmet uygulamaları, öğretmen eğitimi, sosyal sorumluluk, yetişkin okuma yazma eğitimi

Kaynaklar

Anderson, J. (1998). Service learning and teacher education, *ERIC Clearinghouse on Teaching and Teacher Education* (Report No. ED421481). Washington, DC.

Noyan, M. ve Kesten, A. (2021). A review on community service learning studies in Turkey. *The Journal of Buca Faculty of Education, 50*, 207–227.

Şirin, H. (2005). Öğrencilerin sosyal sorumluluklarının geliştirilmesinde öğretmenlerin rolü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(1), 301–316.

Yılmaz, K. (2011). Eğitim fakültelerinin sosyal sorumluluğu ve topluma hizmet uygulamaları dersi: Nitel bir araştırma**.** *Kuramsal Eğitimbilim*, *4*(2), 86–108,

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2006). *Dersler ve içerikleri*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.

AİDİYET HİSSİNDEN BAĞLANMA KURAMINA: SOYAÇ MODELİ

Leyla Burçe TULPAR

Klinik Psikolog, Laya Psikoloji, İstanbul, Türkiye
burcetulpar@gmail.com ORCID: 0000-0002-4969-3595

Öz

Maltepe Üniversitesi Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) modelinde çalışmaların hem kolektif iyileşmeye hem de bireysel iyileşmeye yönelik katkılarından söz etmek mümkün. Öncelikle bireysel iyileşme için Bowlby'nin bağlanma kuramını esas alabiliriz. Bu kuramda bireyin doğuştan getirdiği bağlanma eğiliminin hayatta kalmasına ve dış dünyayla ilişki kurarak kendinden bir başkasına temas etmesine olanak sağladığı belirtilmektedir. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre birey ilk doğduğu andan itibaren bakım vereniyle kurmuş olabileceği ilişkiyi içselleştirip çevresine ve kendisine dair zihninde ilişkisel temsiller oluşturabilmektedir. Bu temsiller yaşamının ilerleyen dönemlerinde bireyin öteki bireylerle kuracağı ilişkilere dair bir pusula oluşturulmasında öncülük edecektir (Furman vd., 2002). Bu ilişki ve bağlanma nesnesi bebekken bakım veren olurken bireyin ilerleyen yaşamında farklı bağlanma nesneleri olarak hayatında yer alabilir. Bağlanma sürecini insanın kendisi için önemli olan bir ötekiyle güçlü duygusal bağlar kurma eğilimi olarak tanımlamak mümkün. SOYAÇ modelinde ise bireysel kurulan bağın önemi hem üniversite öğrencisi olan gönüllüler ile yapılan düzenli süpervizyonlarla hem de çocuklar ve gönüllüler arasında kurulan bağın sadece bireysel bir çatı altında kalmadan grup ve toplum temelli yaklaşım ile farklı disiplinler arasında oluşturulan atölyeler ile desteklenmiştir.

Aidiyet duygusu bireyin toplum içerisinde iyi oluş haline ve ruh sağlığına dair önemli göstergelerden biridir (Hill, 2006; Mellor vd., 2008). SOYAÇ projelerinin de çocukların aidiyet duygusuna önemli katkısının olduğu düşünülmektedir. Öncelikle SOYAÇ'a dahil olup onun bir parçası olarak kendilerini ifade edişleriyle sonra farklı fakülteler içerisinde sanatsal atölyeler ve sosyal bilimler atölyelerine katılarak Maltepe Üniversitesi'nin bir parçası olmaları buna örnek gösterilebilir. Bununla birlikte SOYAÇ projeleri çocukların toplumda farklı

alanlarda konumlanabilmelerine olanak sağlamıştır. Söz gelimi çocukların proje bazında sivil savunma eğitimlerinde yer almaları ve burada arama kurtarma ekiplerinde "kurtaran" rolünü üstlenmeleri gibi örneklerde, SOYAÇ çocuklara toplumsal olarak farklı bir konumlanma deneyimi sunmuştur. Hem bireysel hem de bir grubun üyesi olarak kurulan ilişkilerin projeye dahil olan öğrenciler ve gönüllü üniversite öğrencileri üzerindeki etkisinden söz edilebilir. Bireyin çevresiyle kurduğu ilişkilerin ve toplumun bir parçası olarak (Meredith vd., 2011) kendini konumlandırdığı süreçlerin bireyin psikolojik sağlamlık sürecinde önemli bir etkisi olduğu ifade edilmektedir (Fraser ve Pakenham, 2009).

Sosyal bilimler alanı, insan ve toplumla ilgilendiği için öğrenci olarak saha çalışmalarında yer almak, gözlem yapmak ve projelerde toplumla birebir ilişki kurabilmek eğitim sürecinin önemli bir parçasıdır. SOYAÇ psikoloji bölümü öğrencilerini Üniversite ortamında eğitim ve süpervizyonlarla desteklemektedir, bireyi bulunduğu çevre ve toplumla birlikte ele alma konusunda alan açması, psikoloji alanına önemli bir katkı sağlamaktadır. Sosyal sorumluluk projelerinin üniversitelerin bünyesinde bulunmasıyla projelerin disiplinler arası ele alınmasına ve teorinin deneyimlenmesine alan oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: bağlanma kuramı, multidisipliner yaklaşım, aidiyet duygusu, birey ve toplum

Kaynaklar

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, *52*(4), 664–678. https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x

Fraser, E. ve Pakenham, K. I. (2009). Resilience in children of parents with mental illness: Relations between mental health literacy, social connectedness and coping, and both adjustment and caregiving. *Psychology, Health & Medicine*, *14*(5), 573–584. https://doi.org/10.1080/13548500903193820

Furman, W., Simon, V. A., Shaffer, L. ve Bouchey, H. A. (2002). Adolescents' working models and styles for relationships with parents, friends, and romantic partners. *Child Development*, *73*(1), 241–255. https://doi.org/10.1111/1467-8624.00403

Hill, L. H. (2006). Sense of belonging as connectedness, American Indian worldview, and mental health. *Archives of Psychiatric Nursing*, *20*(5), 210–216. https://doi.org/10.1016/j.apnu.2006.04.003

Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y. ve Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, *45*, 213–218. https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.03.020

Meredith, L. S., Sherbourne, C. D. ve Gaillot, S. J. (2011). *Promoting Psychological Resilience in The US Military*. Rand Corporation.

ZORLU ZAMANLARDA BAĞ KURMA, EKİP ÇALIŞMASI VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÜZERİNE: SOYAÇ ÖRNEĞİ

Burcu ÖZCAN

Klinik Psikolog, Somatik İstanbul, İstanbul, Türkiye
psk.burcuozcan@gmail.com ORCID: 0000-0003-0162-7828

Öz

Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ), bağ kurma, travma bilgisi ve disiplinler arası ekip çalışması gibi kavramları merkeze alarak psikolojik iyi oluşu destekleyen toplum temelli projelere liderlik etmiş bir merkezdir. Merkezin öncelikli amacı, sokakta yaşayan ve çalışan çocuklarla ilgili sorunlara etkili çözümler geliştirmek ve kalıcı bir destek sistemi kurmak olmuştur. SOYAÇ bünyesinde dezavantajlı durumdaki çocukların yanı sıra çocuk adalet sistemi içerisinde ya da okullarda çocuklarla çalışan uzmanlara ve çocukların ailelerine yönelik çalışmalar da yürütülmüştür (Bademci ve Karadayı, 2013).

Disiplinler arası bir yaklaşımın benimsenmesiyle farklı uzmanlık alanlarından gelen profesyonellerin bir araya gelmesi teşvik edilmiştir. Disiplinler arası iş birliği, sunulan desteğin daha kapsamlı ve etkili bir şekilde geliştirilmesine olanak sağlamaktadır (Ko vd., 2008). Travma bilgisine dayalı uygulamalardaki temel bir unsur, okul temelli ruh sağlığı uzmanları, üniversiteler, sağlık sistemleri ve/veya toplum ruh sağlığı kurumları ile iş birliği yapılmasıdır (Phifer ve Hull, 2016). SOYAÇ projelerinde de köklü bir etki alanına sahip olabilmek için farklı kuruluşlar iş birliğine dahil edilmiştir. Çalışmanın içinde olan herkesin kendisiyle ve birbirleriyle olan ilişkilerinin desteklenmesi, bir komünite oluşturulması, değişimin kalıcılığı ve süreklilik için önemli bir yer edinmiştir.

Psikolojik sağlamlık için sosyal ilişkilenme, güvende hissedilen bir alana sahip olmak ve bir ekibin parçası olmak destekleyici olabilmektedir (Porges, 2020). Kapsayıcı ve şefkatli bir ekibin üyesi olmak kişiler için hem yeni kaynaklar oluşturmaya yardımcı olurken hem de kişilerin bireysel kaynaklarına erişebilir olmalarını kolaylaştırmaktadır. Kurulan besleyici ilişkilerle birlikte kişiler belirsizliklere ve beliren kaygılara rağmen hayatın kontrol edilebilir olduğuna inanmakta, dengeyi sağlamak ve sürdürmek için daha hazır bir hale gelmektedir

(Morton ve Berardi, 2017). SOYAÇ projeleri süresince hem gönüllülerin kişisel yaşantıları hem de toplumsal bazı yaşantılar kişileri etkisi altına almaya devam etmiştir. Proje ekibinde yer almak, bu tür zorluklarla başa çıkma konusunda bir kaynak oluşturmuştur, kişisel paylaşımlarda bulunmak ve birlikte olma hali, iyi oluşu desteklemiştir. Kişilerin kendi iyi oluşunu farklı kaynaklarla beslemeden başkalarının hayatına dokunmaları pek mümkün değildir; SOYAÇ bu noktada gönüllüler için güvenli bir alan oluşturmuştur ve bu farklı projelerde, farklı insanların hayatlarına dokunulabilmesi için alan açmıştır.

Toplum psikolojisi perspektifi, sosyal bağlantının insanların iyilik hallerini arttırdığını vurgulamaktadır. Sinir sisteminin fizyolojisine göre insanın yapısı diğer insanların sinir sistemi ile etkileşim içinde yaratılmıştır (Hübl ve Avritt, 2020). Özellikle pandemi dönemi gibi kısıtlayıcı ve duygusal yönden zorlayıcı etkilerin olduğu bir dönemde de gerçekleştirilen proje etkinlikleri, çocukların duygusal ve psikolojik iyilik hallerini güçlendiren önemli bir kaynak haline gelmiştir, bu etkinliklerin belirsizlikle başa çıkma, rutin oluşturma ve ilişkileri güçlendirme gibi katkılar sağladığı bulunmuştur (Özcan, 2022). Travma bilgisine dayalı uygulamaların kişilerin psikolojik sağlamlığına ve iyi oluşlarına olumlu etkileri bulunmaktadır (Morton ve Berardi, 2018; Giboney-Wall, 2021). Projeye katılan çocuklarla yüksek lisans tezim kapsamında gerçekleştirmiş olduğum görüşmelerde, yaşantılarını başkalarıyla paylaşabilecekleri bir alana sahip olmanın beraberinde getirdiği anlaşılmışlık ve birliktelik hissinin, değer görme ve önemsenmenin iyi oluşlarını desteklediği, zorluklarla baş etmede kolaylaştırıcı bir rol edindiği ifade edilmiştir. Destekleyici ve hassas bir ortam oluşturulabilmesi için güvenlik, bağlılık, yeterlilik ve neşe duygularına yol açan içsel bir istikrar oluşturmaya yönelik yaklaşımlar ve beceriler gereklidir (Kline, 2020). SOYAÇ projelerinde de bu kavramlar gözetilerek hem proje gönüllüleri hem de proje katılımcıları için kapsayıcı alanlar oluşturulmuş ve hem kişilere hem de topluma dokunacak, ilişki odaklı, süreğen ve kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: psikolojik iyi oluş, travma bilgisine dayalı eğitim uygulamaları, disiplinler arası yaklaşım, ekip çalışması, bağ odaklı yaklaşım

Kaynaklar

Bademci, H. Ö., Karadayı, E. F. ve Zulueta, F. (2015). Attachment intervention through peer-based interaction: Working with Istanbul's street boys in a university setting. *Children and Youth Services Review*, *49*, 20–31. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.12.019

Cozolino, L. (2013). The social neuroscience of education: Optimizing attachment and learning in the classroom. New York: W. W. Norton.

Giboney Wall C. R. (2021). Relationship over reproach: Fostering resilience by embracing a trauma-informed approach to elementary education. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *30*(1), 118–137. https://doi.org/10.1080/10926771.2020.1737292

Hübl, T. ve Avritt, J. J. (2020). Healing collective trauma: A process for integrating our

intergenerational and cultural wounds. Sounds True.

Kline, M. (2020). Brain-changing strategies to trauma-proof our schools: A heartcentered movement for wiring well-being. North Atlantic Books.

Ko, S. J., Ford, J. D., Kassam-Adams, N., Berkowitz, S. J., Wilson, C., Wong, M., Brymer, M. J. ve Layne, C. M. (2008). Creating trauma-informed systems: Child welfare, education, first responders, health care, juvenile justice. *Professional Psychology: Research and Practice*, *39*(4), 396–404. https://doi.org/10.1037/0735-7028.39.4.396

Minahan, J. (2019). Trauma-informed teaching strategies. *ASCD: Making Schools a Safe Place*, *77*(2).

Morton, B. M. ve Berardi, A. A. (2018). Trauma-informed school programing: Applications for mental health professionals and educator partnerships. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, *11*(4), 487–493. https://doi.org/10.1007/s40653-017-0160-1

Özcan, B. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde travma bilgisine dayalı uzaktan eğitim uygulamaları ile çocukların psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkinin karma yöntemle araştırılması: SOYAÇ örneği. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Phifer, L. W. ve Hull, R. (2016). Helping students heal: Observations of trauma informed practices in the schools. *School Mental Health*, *8*, 201–205. https://doi.org/10.1007/s12310-016-9183-2

Porges S. W. (2020). The Covid-19 Pandemic is a paradoxical challenge to our nervous system: A Polyvagal perspective. *Clinical Neuropsychiatry*, *17*(2), 135–138. https://doi.org/10.36131/CN20200220

KLİNİK PSİKOLOJİ EĞİTİMİNDE TOPLUM TEMELLİ BEDEN ODAKLI YAKLAŞIM: SOYAÇ MODELİ

Öğr. Gör. İzgi Selen DİLİŞEN

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Öğretim Görevlisi, Lefkoşa, KKTC
idilsen@ciu.edu.tr ORCID: 0009-0003-0579-7709

Öz

Türkiye'de verilen klinik psikoloji yüksek lisans eğitimlerinde, terapi ve danışmanlık süreçleri genellikle bireysel iyileşmeye odaklanmıştır (Erkol vd., 2023). Ancak, bu eğitim anlayışının sınırlılıkları olduğu ve psikoloji eğitiminde bedenlenmiş öğrenme anlayışına sahip toplum temelli uygulamalara ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir. Beden odaklı klinik psikoloji gibi yeni yaklaşımlar, insanı sadece zihinsel olarak değil, bedensel, duygusal ve sosyal açılardan da ele almayı amaçlar. Kelly ve diğerleri (2021) "öğrenmenin yalnızca bilişsel bir süreç" olmadığını ve bedenin bir "bilgi üretim alanı" olduğunu savunmuştur. Bedenleşmenin anahtar kavramı, zihni ve bedeni gerçek anlamda birleştiren eylemdir (Zatti ve Zarbo, 2015). Bunu destekleyen yaklaşımlardan biri olan bedenlenmiş öğrenmede, bireyi içinde bulunduğu çevrenin parçası olarak bir bütün olarak ele alırken deneyimsel ve ilişkisel öğrenme süreçlerine odaklanır. Öte yandan, SOYAÇ gibi topluluk odaklı projeler, klinik psikoloji öğrencilerine ve profesyonellerine sahada uygulama ile bedenlenmiş bir deneyim alanıdır. SOYAÇ çalışmalarında öğrenciler, bir amaç doğrultusunda düzenledikleri etkinlikler ve iş birlikleri aracılığıyla topluluk üyeleri ile ilişki kurarak, ilişkisel öğrenmeyi deneyimler (Gökler-Danışman ve Bademci, 2013). Bu bakımdan, insanların birbirleriyle etkileşim içinde olduğu ve birbirlerinden öğrendiği bir ortam sağlaması bakımından bireysel iyileşmeye odaklı bir eğitimden çıkarak toplumsal fayda ve bedenlenmiş insan deneyimi üzerinde odaklanmayı teşvik etmektedir.

Maltepe Üniversitesi Beden Psikoterapisi Sertifikalı Yüksek Lisans Programının ikinci yılında katıldığım Toplum Temelli Klinik Psikoloji Uygulamaları dersinde SOYAÇ projelerine dahil oldum ve beden odaklı bir yaklaşımla multidisipliner bir ekiple toplulukta çalışmaya başladım. Yüksek lisans düzeyinde beden odaklı klinik psikoloji eğitimi, yüksek öğrenim ile toplumsal katılım çabaları arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır

(Röhricht vd., 2024). Klinik psikoloji eğitiminde bireysel iyileşme odaklı yaklaşımların yanı sıra, bedenlenmiş bakış açısını teşvik eden dönüşümsel eğitim (Panescu, 2021) ve topluluk bağlarını güçlendiren projelere daha fazla önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki klinik psikoloji eğitiminde öğrencilerin genellikle toplulukla etkileşime girmediği ve üst sınıfa erişebilen klinik ortamlarda hizmet etmeyi öğrendiği dikkate alınarak, klinik psikoloji eğitiminde öğrenciler toplumsal ve yapısal sorunları göz ardı edebilir ve bu da uygulamalarda eksikliklere yol açabilir (Erkol vd., 2023). Bedenlenmiş öğrenme, öğrencilerin ilgili becerileri edinmelerine ve aynı zamanda tükenmişlikten korunmalarında destekleyicidir (Panescu, 2021). Türkiye'de psikoloji eğitimi alan kişilerin, özellikle klinik psikolog adaylarının, kendilerini yetersiz hissetmeleri ve uygulama/saha çalışması konusunda deneyim eksikliği yaşamaları, mesleki güven eksikliği ve mesleki kimlik oluşumunda zorluklar yaşanmasına neden olabilir. Bu gibi eksikliklerin giderilmesi için yapılandırılmış grup çalışmaları, süpervizyon destek sistemleri ve saha deneyimi gibi aktivitelerin gerçekleşmesi önerilmektedir. SOYAÇ modeli, klinik psikologların daha kapsamlı bir bakış açısıyla bireysel ve toplumsal iyileşmeyi desteklemelerine yardımcı olabilecek, gelecekteki psikoloji eğitim programlarının planlanması ve uygulanması açısından önemli bir bütüncül modele işaret etmektedir.

Anahtar sözcükler: klinik psikoloji eğitimi, SOYAÇ modeli, bedenlenme, toplum odaklı çalışmalar

Kaynaklar

Erkol, E., Bademci, H. Ö. ve Grassetti, S. N. (2023). Clinical psychology master trainees' perspectives on community-based SL experiences. R. Hos ve B. Santos (Ed.) *Co-Constructing and Sustaining Service Learning in Graduate Programs: Reflections from the Field* (s. 81–103) içinde. IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6533-2.ch006

Gökler-Danışman, I. ve Bademci, H.Ö. (2013) Enabling responsible living by increasing social awareness: Integrating social responsibility projects into undergraduate curriculum. U. Schrader, V. Fricke, D. Doyle, V. W. Thoresen (Ed.) *Enabling Responsible Living* (s. 129–143) içinde. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-22048-7_9

Kelly, M., Ellaway, R., Scherpbier, A., King, N. ve Dornan, T. (2019). Body pedagogics: embodied learning for the health professions. *Medical Education, 53*(10), 967–977.

Panescu, A. S. (2021). The experience of transformative learning from an embodied perspective: An IPA study with clinical psychology trainees [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. University of Hertfordshire.

Röhricht, F., Bademci, H. O., Eckert, A., Grassmann, H., Jokić, B., Papadopoulos, N., … Stupiggia, M. (2024). Body psychotherapy training at university level – piloting a novel integrated master's programme. *Body, Movement and Dance in Psychotherapy*, *19*(1), 35–51. https://doi.org/10.1080/17432979.2023.2260445

Zatti, A. ve Zarbo, C. (2015). Embodied and exbodied mind in clinical psychology. A proposal for a psycho-social interpretation of mental disorders. *Frontiers in Psychology*, *6*, Article 236. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00236

TOPLUM TEMELLİ KLİNİK PSİKOLOJİ ÇALIŞMALARINDA MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM: SOYAÇ

Gamze AYDEMİR SATI

Klinik Psikolog, Lapsus Psikoloji, İstanbul, Türkiye
gamzeaydemirsati@gmail.com ORCID: 0000-0001-6945-7920

Öz

Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) başta risk altında olan çocuk/genç ve aileleri olmak üzere birçok dezavantajlı grupla çalışan, Maltepe Üniversite bünyesinde kurulmuş bir merkezdir. Kurulduğu günden bu yana özellikle alanla ilişiği olan Üniversite öğrencileri, profesyonelleri ve kurumları bir paydada toplayarak gerçekleştirdiği projeleri disiplinler arası bir çerçevede sürdürmüştür. Multidisipliner (çok disiplinli) anlayışta, farklı disiplinlerde çalışmalarını sürdüren kişiler bir araya gelip hakim oldukları disiplinden yararlanarak bir bütünü oluşturma çabasındadır (Jansenius, 2012; Ülgen, 2017). SOYAÇ çatısı altında gerçekleştirilen projeler, farklı disiplinlerden beslenen ve besleyen bir anlayışa sahiptir. Hem proje gönüllüleri hem de projenin hizmet ettiği gruplar bu oluşumdan yararlanma imkanı bulmaktadır. Bu sayede SOYAÇ modeli ile gerçekleştirilen toplum temelli çalışmalar bilimsel bir çerçevede, kapsamlı bir öğrenme süreci eşliğinde varlığını sürdürmüştür.

SOYAÇ çatısı altında 2013-2023 yılları arasında hem Psikoloji bölümü lisans öğrencisi olduğum hem de mezuniyeti sonrası psikoterapist olarak aktif çalıştığım dönemlerde farklı projelerde gönüllü olarak yer alarak atölye yürütücüsü, grup kolaylaştırıcısı, koordinatör ve süpervizörlük gibi çeşitli alanlarda projelere destek oldum. 2013-2014 yıllarında "Çocuklarla Birlikte" projesi kapsamında sokak geçmişi olan çocuk ve gençlerle birlikte Maltepe Üniversitesinde bilgisayar ve müzik atölyesinde atölye yürütücülüğü üstlendim. Yine aynı proje kapsamında Kartal Sivil Savunma Müdürlüğü iş birliği ile 15 yaş üzeri çocukların mesleki beceriler kazanarak topluma entegrasyonlarını amaçlayan çalışmada yer aldım. 2014 yılında 11 hafta boyunca Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda görev yapan infaz koruma memurları için psikososyal destek programında kolaylaştırıcı (facilitator) olarak görev aldım. 2015 senesinde okul terkinin önlenmesi için Liseden Üniversiteye Gençler

Birlikte projesinde Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okul terki riski olan öğrencilerin okula bağlılıklarını artırmak ve devamlılığını sağlamayı hedefleyen çalışmada yer aldım. Son olarak 2022-2023 yıllarında yüksek risk grubundaki göçmen çocuklara yönelik uyumlanma sınıfı çalışmalarında, çalışmada yer alan gönüllü uluslararası öğrenci grubunun süpervizörlüğünü ve koordinasyonunu üstlendim ve uyumlanma çalışmalarında yer aldım. Yer aldığım çalışmalar topluma hizmet eden, toplumsal bir bilinç oluşturmayı hedefleyen ve bunu yaparken farklı disiplinlerden yararlanan çalışmalardır.

Toplum temelli klinik psikoloji çalışmaları, gerektiğinde erken tanı ve profesyonel desteğin sağlanabileceği bilinçli bir toplum oluşturabilmek adına ruh sağlığı alanında temel bir ihtiyaçtır (Ocaktan vd., 2004; Yazıcı, 2010). Birey ve toplumun eşgüdümlü desteklendiği SOYAÇ çalışmalarında oluşturulan bilincin aktarımı ve sürekliliğinin sağlanması, toplum temelli ruh sağlığını önemli ölçüde desteklemektedir. Bu ihtiyaç karşılanırken farklı disiplinlerden faydalanan SOYAÇ modeli çok yönlü, bütüncül ve kalıcı çalışmalar ortaya çıkarmıştır.

Anahtar sözcükler: multidisipliner çalışma, disiplinler arası çalışma, toplum temelli klinik psikoloji

Kaynaklar

Jensenius, A. R. (2012, Mart 12). Disciplinarities: intra, cross, multi, inter, trans. ARJ (English). **https://www.arj.no/2012/03/12/disciplinarities-2/**

Ocaktan, M. E., Özdemir O. ve Akdur, R. (2004). Birinci Basamakta Ruh Sağlığı Hizmetleri, *Kriz Dergisi*, *12*(2), 63–73.

Ülgen, E. (2017). Akademik tefsir araştırmalarında interdisipliner yöntem ve önemi, *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5*(10). 11–32.

Yazıcı, A. (2010). Türkiye'de Ruh Sağlığı Sisteminin İşleyişi. F. Zengin (Ed.), *Zihinsel ve Ruhsal Rahatsızlığı Olan Kişiler İçin Toplum Temelli Hizmetler* (31-32) içinde. İstanbul: Karika Matbaacılık.

TRAVMA BİLGİSİNE DAYALI ÖĞRENME İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA ÖĞRETMENLERİN KAPSAYICI İŞLEVİNİN DESTEKLENMESİ: SOYAÇ MODELİ

M. Can HASATEŞ

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

can.hasates@yahoo.com ORCID: 0000-0002-5501-1511

Öz

Çocuklar eğitim almaya başlamadan önce kişiliklerinin sosyal ve duygusal bileşenleri bağlanma ilişkileriyle şekillenir (Bowlby, 1969). Sosyal ve duygusal ihtiyaçların sürekli olarak karşılanması güvenli bir bağlanma ilişkisinin oluşmasına yardımcı olur (Winnicott, 1974). Dahası, okulun güvenli bir ortam olarak algılanabilmesi için sosyal ve duygusal ihtiyaçların farkında olunması, olumlu etkileşimlerin yaşanması, öğrencilerin güvenliğinin sağlanması ve bireysel ile kültürel ihtiyaçlara yanıt veren uygulamaların bulunması gerekmektedir (Cavanaugh, 2016). Öte yandan, sosyal-duygusal ihtiyaçların fark edilmesi ve güvenli bir ortamda bu ihtiyaçların karşılanması aracılığıyla yeterince güvenli ilişkiler kurulabilmektedir ki bu öğrenme için kritik bir rol üstlenmektedir (Hallam, 2009). Söze konu olan bu ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların karşılanması, Bion'un (1962) da ifade ettiği üzere "kapsayıcı işlev" ile ilintilidir. Bu bağlamda, okula başlayan çocuğun sosyal-duygusal ihtiyaçlarının anlaşılması ve karşılanması yoluyla öğrenme deneyiminin geliştirilerek akademik başarısının artırılmasının, öğretmenlerin kapsayıcı işlevi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Özellikle öğretmen-öğrenci ilişkisinin güvenli, tutarlı ve sürekli olduğu durumlarda, okulda öğrenmenin gerçekleşebileceği öne sürülmektedir (Geddes, 2006). Okulun sadece güvenli bir ortam olmasının ötesinde, öğretmenle kurulan güvenli ilişkinin öğrenme deneyimindeki etkisi son derece önemlidir (Riley, 2011; Twemlow vd., 2002; Bevan, 1981). Öyle ki, Sroufe ve Siegel (2011), bulundukları çevrede güvende hisseden çocukların çok daha etkili bir şekilde öğrenme deneyimi yaşayacaklarını ve arkadaşlarıyla daha iyi ilişkiler kurabileceklerini belirtmektedir. Öğretmenlerin kapsayıcı işlevin bir yönünü, çocuklar okula başladığında üstlendiğini görmek

de mümkündür (Dale ve James, 2013). Okula başlayan çocukların birçoğunun yanlışlıkla öğretmenlerine "anneciğim/babacığım" diye hitap etme eğiliminde oldukları görülebilmektedir ve bunun sadece bir hata ile ilişkili olmadığı düşünülmektedir (Youell, 2017). Bu durum, bilinçdışında, çocukların ebeveynlerinden aşina oldukları kapsayıcı işlevi arayabileceğini, aslında çocukların tanıdık ve güvenli olan bir şeyi arama isteğinden kaynaklandığı da belirtilmektedir (Youell, 2006). Nitekim, sosyal-duygusal ihtiyaçlar dikkate alınarak geliştirilen eğitim programlarının ve bağlanma temelli yaklaşımların benimsendiği okulların yer aldığı birçok araştırma söz konusu bu uygulamaların okula devam etme oranlarını ve akademik başarıyı arttırdığını, sosyal-duygusal becerilerin gelişerek olumlu akran ilişkilerinin kurulabildiğini ortaya koymaktadır (Parker vd., 2016; Rose vd., 2016).

Öğrenme deneyimini etkileyen dolayısıyla öğretmen-öğrenci ilişkisini de etkileyen faktörlerden biri de öğretmenin desteklenmesidir (Youell, 2015). Öğrenciler, farklı beklentiler, farklı sosyokültürel arka planlar, öğrenmeyi etkileyebilecek tıbbi, sosyal, kültürel ve çevresel durumlardan temel alan sorunlar ile okula gelebilmektedir (Geddes, 2017). Bu sebeple, öğretmenin kendini sınıf içinde veya okulda yalnız hissetmemesi ve disiplinler arası bir ekip tarafından desteklenmesi son derece kritik bir öneme sahiptir; çünkü bu durumun öğretmenin öğrencisiyle kurduğu ilişkinin şekillenmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. SOYAÇ Modeli, ilişkisel-duygusal temelli, disiplinler arası ve bütüncül bir çalışma anlayışını benimsemiştir (Bademci, 2020). SOYAÇ'ın yürüttüğü tüm projelerde bu yaklaşımı görmek mümkündür. Katmanlı bir kapsayıcı modelin yer aldığı SOYAÇ'ta faaliyet gösteren gönüllülerin kapsanabilmesi için belirli bir düzende konularında uzman ve yetkin akademisyenler tarafından süpervizyon sağlanması hem çalışmaların niteliğini arttırmak hem de kapsanan SOYAÇ gönüllülerinin toplum temelli uygulamalarda yer alan kişileri kapsaması kolaylaştırılmaktadır. İlişki odaklı bir yaklaşımın varlığı, çalışmaları nicel verilere indirgemeden insani bir boyuta taşımaktadır. Toplum temelli klinik psikoloji uygulamaları ile toplumda ve özellikle okuldaki öğretmenlere yönelik kolektif bir değişimin yaşandığı da görülmektedir (Hasateş vd., 2021). SOYAÇ projelerinin toplum temelli klinik psikoloji uygulamaları ile topluluk içinde ve toplumsal olarak kişileri etkileyen olumsuz yaşam olaylarını yine kolektif bir biçimde iyileştirme ve onarma yönünde olumlu katkıları bulunduğu düşünülmektedir (Bademci, 2020). Toplum temelli klinik psikoloji uygulamalarının bir örneği olan "Okuldayız: Üsküdar" projesinde öğretmenlerin psikososyal olarak desteklenmesi ile öğretmenlerin öğrencileriyle ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiği görülmektedir (Hasateş vd., 2021). SOYAÇ bünyesinde travma bilgisine dayalı uygulamaların gerçekleştirilmesiyle uzun vadede öğretmenlerin öğrencileriyle ilişkilerine olumlu katkılar sunulduğu düşünülmektedir. Öte yandan, bahsi geçen bu olumlu etkilerin varlığı, yine SOYAÇ bünyesinde nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanarak gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar neticesinde desteklenmiştir (Erkol vd., 2023).

Anahtar sözcükler: toplum temelli klinik psikoloji, öğrenme ilişkileri, sosyal-duygusal öğrenme, kapsayıcı işlev, SOYAÇ Modeli

Kaynaklar

Bademci, Ö. (2020). The SOYAC approach with street involved children and young people in Turkey: Social and emotional learning in practice. *Social and Emotional Learning in the Mediterranean* içinde (s. 151-158). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004444515_012

Bevan, W. (1981). On coming of age among the professions. *School Psychology Review*, *X*(2), 127–137. https://doi.org/10.1080/02796015.1981.12084895

Bion, W. R. (1962). *Yaşayarak öğrenmek*. (T. Güvenir ve L. Ekin, Çev.). Bağlam Yayınları.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (1. Baskı). Londra: Hogarth Press and The Institute of Psychoanalysis.

Cavanaugh, B. (2016). Trauma-Informed classrooms and schools. *Beyond Behavior, 25*(2), 41–46. https://doi.org/10.1177/107429561602500206

Dale, D. ve James, C. (2013). The importance of affective containment during unwelcome educational change: The curious incident of the deer hut fire. *Educational Management Administration & Leadership,* 1–15. https://doi.org/10.1177/1741143213494885

Erkol, E., Bademci, H. Ö. ve Grassetti, S. N. (2023). Clinical psychology master trainees' perspectives on community-based SL experiences. *Co-Constructing and Sustaining Service Learning in Graduate Programs: Reflections from the Field* içinde (s. 81-103). IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6533-2.ch006

Geddes, H. (2006). Attachment in the classroom: The links between children's early experience, emotional well-being, and performance in school. London, England: Worth.

Geddes, H. (2017). Attachment Behaviour and Learning. David Colley & Paul Cooper (Ed.). *Attachment and emotional development in the classroom* (s. 37-49). Londra: Jessica Kingsley.

Hallam, S. (2009). An evaluation of the social and emotional aspects of learning programme: promoting positive behaviour, effective learning and well-being in primary school children. *Oxford Review Education, 35*(3), 313–330. https://doi.org/10.1080/03054980902934597

Hasateş, M. C., Bademci, Ö. ve Zabcı, N. (2021). Öğretmenlerin kapsayıcı işlevinin öğrenme ilişkileri bağlamında nitel yöntemle araştırılması. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(4), 1486-1514.

Parker, R., Rose, J. ve Gilbert, L. (2016). Attachment aware schools: An alternative to the behaviourist paradigm. H. E. Less ve N. Noddings (Ed.), *The Palgrave International Handbook of Alternative Education* (s. 463-484) içinde. Londra: Palgrave. https://doi.org/10.1057/978-1-137-41291-1_30

Riley, P. (2011). Teacher-student relationship: A practical guide for teachers, teacher educators and school leaders. London, England: Routledge.

Rose, J. ve Gilbert, L. (2017). Attachment aware schools. D. Colley ve P. Cooper (Ed.). *Attachment and Emotional Development in the Classroom* (s. 65-83) içinde. Londra: Jessica Kingsley.

Sroufe, A. ve Siegel, D. (2011). The verdict is in: The case for attachment theory. www.drdansiegel.com/uploads/1271-the-verdict-is-in.pdf

Twemlow, S. W., Fonagy, P. ve Sacco, F. C. (2002). Feeling safe in school. *Smith College Studies in Social Work*, *72*(2), 303–326. https://doi.org/10.1080/00377310209517660

Winnicott, D.W. (1974). Fear of breakdown. C. Winnicott, R. Shepherd ve M. Davis (Ed.) *Psycho-Analytic Explorations* (s. 87–95) içinde. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Youell, B. (2006). *The learning relationship: Psychoanalytic thinking in education.* Londra: Karnac Books, The Tavistock Clinic Series.

Youell, B. (2009). Families and Schools. *The Learning Relationship*. Londra: Karnac Books.

Youell, B. (2015). *Öğrenme İlişkileri: Eğitimde Psikanalitik Düşünce*. (E. Uğuzalp, E. Tilki ve A. Şahin Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık. (İlk baskı 2006).

Youell, B. (2017). A Psychoanalytic Understanding of Change and Transition in Education. David Colley ve Paul Cooper (Ed.), *Attachment and emotional development in the classroom* (s. 165-176) içinde. Londra: Jessica Kingsley.

OKUL TEMELLİ TOPLUM ÇALIŞMALARINDA DİSİPLİNLERARASI İŞBİRLİĞİ İLE ÇOCUK GELİŞİMİ UYGULAMALARI

Öğr. Gör. Diğdem ENEREM

Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Öğretim Görevlisi, İstanbul, Türkiye
digdemenerem@maltepe.edu.tr ORCID: 000-0002-5177-7499

Merve ABAT

İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi Programı, Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye
mervecihan2001@gmail.com

Öz

Maltepe Üniversitesi Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) koordinatörlüğünde bütüncül okul yaklaşımıyla, disiplinler arası, kurumlar arası ve uluslararası iş birliği ile çocukların, öğretmenlerin ve ailelerin desteklenmeleri için okul temelli toplum çalışmaları yapılmaktadır.

Okullar, çocuklar ve ergenler için başarılı ve sağlıklı bir geleceği ortaya çıkarmak noktasında önemli bir bağlamı temsil ederler. Çocuklar ve gençler sadece okullarda önemli miktarda zaman geçirmekle kalmaz; aynı zamanda bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimlerini şekillendiren eylemlerde de bulunurlar (Savina vd., 2016). Çocuğun gelişimi çeşitli faktörlerden etkilenen dinamik ve karmaşık bir yapıdadır (Berk, 2013). Çocuğun ve gencin sağlıklı gelişimi için gerekli olan şey; doğru deneyimleri doğru miktarda ve doğru zamanda yaşamasını sağlamaktır (Perry ve Szalavitz, 2017). Çocukların ve gençlerin yaşam boyu sağlıklı davranışlar sergilemelerine yardımcı olmalarında okulların hassas bir rolü bulunmaktadır. Okulda oluşturulan olumlu bir duygusal ve sosyal iklimin gelişmesi akademik başarıyı (Ciotto ve Gagnon, 2018; Rucinski vd., 2018) ve okula devamı (Daily vd., 2020; Kim ve Gentle-Genitty, 2020) arttırır. Stresi (Darling-Hammond ve DePaoli, 2020; Osher vd., 2016), okul terkini (Hughes ve Pickeral, 2013; Orpinas ve Raczynski, 2016) ve riskli davranışları (Cohen vd., 2009; Marsh ve Williams, 2014) azaltır.

SOYAÇ merkezinde bireyin çevresiyle kurduğu karşılıklı dinamik ilişkilere ve etkileşime odaklanan çevreyle ilgili sistem yaklaşımından (Broenfenbrenner, 1979) yararlanılarak yürütülen okul temelli toplum çalışmalarında, okul terki riski ile karşı karşıya olan öğrenciler, öğretmenler, okul çalışanları ve öğrencilerin aileleri disiplinler arası, kurumlar arası ve uluslararası iş birliği ile desteklenmektedir. Bu çalışmalarda disiplinler arası bir alan olan ve çocuğu bir bütün olarak kabul ederek ona hizmet sunması adına çocuk gelişimi öğrencileri de yer almıştır. Çocuğa bütüncül bakmak, her alanda gelişim, öğrenme ve iyileşmeyi destekleyici bir sürecin temelini oluşturmaktadır (Spodek vd., 1986 akt: Tercan ve Bıçakçı, 2016). Bu bakış açısıyla çalışmalarda yer alan çocuk gelişimi öğrencileri diğer disiplinlerdeki (psikoloji, sosyal hizmet, hemşirelik, beslenme ve diyetetik, tıp, felsefe) öğrenciler ile birlikte oluşturulan sınıf ekipleri tarafından hazırlanan etkinliklerin öncesinde ve sonrasında düzenli olarak verilen eğitimler ve grup süpervizyonları ile çalışmalara katkı sağlamıştır. Çocuk gelişimi öğrencileri danışmanları aracılığı ile her çocuğun ve her gencin gelişimini desteklemek amacıyla aileyi ve çocuğu oluşturan çevreyi göz önünde bulundurarak, her ailenin kendine özgü olduğunun farkında olarak en uygun yöntemi seçmek, uygulamak ve değerlendirmek ile yükümlü olduğunun bilincinde olarak parçası olduğu ekibe, uygulanacak etkinliklerle ilgili önerilerde bulunmuştur. Üniversite-toplum iş birliğine dayalı okul temelli toplum çalışmaları, üniversite öğrencilerine öğrendikleri kuramsal bilgileri toplum çalışmalarında uygulayarak pekiştirmelerine fırsat vermektedir (Kaya vd., 2023). Bu nedenle çocuk gelişimi öğrencileri çalıştıkları alanlarda ekibin bir parçası olma ve çocuğun yüksek yararı için birlikte karar verme süreçlerinin önemini bilerek mezun olmaktadır (ÇUÇEP, 2016).

Anahtar sözcükler: çocuk gelişimi, bütüncül yaklaşım, disiplinler arası

Kaynaklar

Berk, L. E. (2013). *Child development* (9. Baskı). Illinois: Pearson.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press

B., Kaya, Bademci, Ö., Vural, N. B. ve Karadayı, E. F. (2023). Covid-19 Salgınında Sürdürülebilir Eğitim için Üniversite Toplum İşbirliğiyle Okul Temelli Toplum Çalışmaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, *13*(2), 359–388. https://doi.org/10.18039/ajesi.1189517

Ciotto, C. M.,& Gagnon, A. G. (2018). Promoting social and emotional learning in physical education. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, *89*(4), 27–33. https://doi.org/10.1080/07303084.2018.1430625 Cohen, J., McCabe, E. M., Michelli, N. M. ve Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers College Record*, *111*(1), 180–213. https://doi.org/10.1177/016146810911100108

ÇUÇEP (2016). Çocuk Gelişimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdekegitimi-programlari/cocuk_gelisimi_cekirdek_egitim_programi.pdf

Daily, S. M., Smith, M. L., Lilly, C. L., Davidov, D. M., Mann, M. J. ve Kristjansson, A. L. (2020). Using school climate to improve attendance and grades: Understanding the importance of school satisfaction among middle and high school students. *Journal of School Health*, *90*(9), 683–693. https://doi.org/10.1177/016146810911100108

Darling-Hammond, L. ve DePaoli, J. (2020). Why school climate matters? and What can be done to improve it? *State Education Standard*, *20*(2), 7. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1257654.pdf

Hughes, W. ve Pickeral, T. (2013). School climate and shared leadership. *School Climate Practices for Implementation and Sustainability*, 26–29.

Kim, J. ve Gentle-Genitty, C. (2020). Transformative school–community collaboration as a positive school climate to prevent school absenteeism. *Journal of Community Psychology, 48*(8), 2678–2691. https://doi.org/10.1002/jcop.22444

Marsh, L., McGee, R. ve Williams, S. (2014). School climate and aggression among New Zealand high school students. *New Zealand Journal of Psychology*, *43*(1), 28–37. https://link.gale.com/apps/doc/A367545229/HRCA?u=anon~882f0704&sid=googleScholar&xid=c1307d69

Orpinas, P. ve Raczynski, K. (2016). School climate associated with school dropout among tenth graders. *Pensamiento Psicológico*, *14*(1), 9–20. https://doi.org/10.11144/Javerianacali.PPSI14-1.scsd

Osher, D. I., Kıdron, Y. E. ve Decandia, C. J. (2016). Interventions to promote safe and supportive school climate. K. Wentzel ve G. Ramani (Ed.), *Handbook of social influences in school contexts* (s. 394-414) içinde. Routledge.

Rucinski, C. L., Brown, J. L. ve Downer, J. T. (2018). Teacher–child relationships, classroom climate, and children's social-emotional and academic development. *Journal of Educational Psychology*, *110*(7), 992–1004. https://doi.org/10.1037/edu0000240

Savina, E., Garrity, K., Kenny, P. ve Doerr, C. (2016). The benefits of movement for youth: A whole child approach. *Contemporary School Psychology*, *20*(3), 282–292. https://doi.org/10.1007/s40688-016-0084-z

Szalavirtz, M. ve Perrry, B. D. (2017). Sevmek İçin Doğarız. İstanbul: Kuraldışı

Tercan, H. ve Bıçakçı, M. Y. (2016). Sağlık bilimlerinde transdisipliner yaklaşım içerisinde çocuk gelişimcinin rolü. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 157–168.

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI İŞ BİRLİĞİ İLE TOPLUM TEMELLİ UYGULAMALAR

Ebrar AYDOĞAN

Puhu Psikolojik Danışmanlık, Klinik Psikolog, İstanbul, Türkiye
ebrar.aydogan@gmail.com ORCID: 0009-0008-8973-1155

Öz

Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) toplum temelleri uygulamaları, projelerini "SOYAÇ Modeli" olarak adlandırdığı disiplinler arası iş birliği içeren bir çalışma modeli ile yürütmektedir. SOYAÇ ile bağım 2018 yılından bu yana çeşitli projelerde gerek yürütücü gerekse yardımcı koordinatör rolü ile sürmektedir. Psikoloji disiplini perspektifinden, bir psikolog-klinik psikolog adayının disiplinler arası toplum temelli bu uygulamada yer almanın deneyimsel, mesleki ve akademik yönü değerlendirilebilir.

Psikoloji eğitimi, amacı ve içeriği bakımından insan zihni, davranışları, duyguları ve bunlarla ilişkili tüm fenomenleri anlamaya odaklanmış durumdadır (Köroğlu çev., DSM-5, 2013). Çeşitli kuram ve bilimsel araştırma sonuçları ile insanı anlamaya çalışan psikoloji öğrencileri için psikolojiyi öğrenme süreci ağırlıklı olarak bilgi edinme yolunda geçmektedir. Nitekim öğrenmek, kişinin ruhsallığından ayrı düşünülecek bir durum değildir. Uygulama ve duygusal bağ kurma yolu ile öğrenme ise kişinin davranışlarında farklılığa yol açan etkin bir öğrenme biçimi olarak görülmektedir (Youell, 2015). Gelişimsel travma, aile içi şiddet, ihmal, istismar, suça sürüklenme gibi kavramsallaştırılan insan deneyimlerini, kitaplardan ve kuramlar üzerinden okumak ile, bunu deneyimleyen insanla karşı karşıya gelmek birbirinden farklı olacaktır. Benzer şekilde bu sorunları yaşamış insanlarla bir terapi odasında karşı karşıya gelmek ile, onları kendi fiziksel bağlamlarında görmek de birbirinden farklı deneyimler olarak ele alınabilir. Günümüz bilişsel nöropsikoloji çalışmaları ışığında anlıyoruz ki, uygulama olmaksızın teorik öğrenmek kalıcı bir öğrenme sunmayabilir (Domjan, 2006). SOYAÇ projeleri psikolog adaylarının indirgemeci olmadan insanı anlamayı deneyimleyerek öğrenmesinin yolunu açmıştır. Bu süreçte eşlik eden süpervizörler ile kişi hem destek almayı hem de projeye destek vermeyi sürdürebilmiştir. Süpervizyon teorik bilginin uygulamaya

dönüştürülürken üçüncü bir göz tarafından değerlendirilmesini sağlar ve bu yol ile hem psikolog adaylarının hem de projenin uygulandığı bireylerin korunması mümkün hale gelebilir (Hingley, 2017). Bu bakımdan değerlendirildiğinde Türkiye'de SOYAÇ Modeli, böylesi kapsamlı oluşturulmuş nadir örneklerden biridir. Ben de SOYAÇ çalışmalarına katıldığım ilk yılda klinik psikoloji yüksek lisans programında öğrenciydim ve bahsettiğim deneyimleyerek öğrenme ve süpervizyon ile beceri kazanma halini şahsi deneyimimden bilmekteyim.

Kavramsallaştırmak ve dili jargonlaşmış ifadeler kullanmak, deneyimin kendisinden uzaklaşma tehlikesi taşımaktadır (Fink, 2016). Psikoloji bilimi de kendi kavramları ile insanı değerlendirmeye çalışırken, insan deneyiminden ve bunun toplumsal bağlamından uzaklaşmamaya, tedavi yöntemlerini günlük ve toplumsal yaşama uyarlamaya önem vermelidir (Kağıtçıbaşı, 2012). SOYAÇ projeleri psikolog adayı öğrencilerin toplum temelli bir bakış açısı kazanmaları ve farklı disiplinler ile nasıl iş birliği içerisinde çalışılabileceğini deneyimlemelerini sağlamaktadır.

Anahtar sözcükler: psikoloji eğitimi, öğrenme, toplum temelli uygulamalar

Kaynaklar

Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013). *DSM-V-TR Tanı ölçütleri başvuru elkitabı*, (Çev. E. Köroğul). Ankara: HYB Yayıncılık.

Youell, B. (2006). The learning relationship: Psychoanalytical thinking in education. London: Karnac Books

Domjan, M. (2006). *The principles of learning and behavior*. Wadsworth Publishing Company.

Hingley-Jones, H., Parkinson, C. ve Allain, L. (Ed.) (2017). *Observation in health and social care: Applications for learning, research and practice with children and adults*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers

Fink, B. (2016). *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*, (Çev. Ö. Öğütcen). İstanbul, Encore Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. ve Üskül, A. (2008). Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş. Evrim.

ÇOCUKLARLA FELSEFE VE SOSYAL SORUMLULUĞUN BİLGELİĞİ

Hülya POYRAZ

Düşünceli İşler Eğitim ve Danışmanlık Şirketi, Kurucu ve Felsefi Danışman
hulyagokpoyraz@gmail.com ORCID: 0000-0003-2067-4128

Öz

Michel Foucault (1926-1984) *Kendini Bilmek Bir Michel Foucault Semineri* (Martin vd., 2021) isimli kitapta yer alan röportajında "Oyun nasıl biteceğini bilmediğimiz sürece oynamaya değerdir" (Martin vd., 2021, s. 18) belirlemesinde bulunur. Onun bu belirlemesinde olduğu gibi SOYAÇ'ın "Okuldayız Üsküdar Projesi" de hem çocuklarda hem gönüllülerde gözlemlenen gelişim sayesinde paydaşlarını büyüten bir deneyim olarak kabul edilebilir.

Bu büyüme, proje paydaşlarının Antik Yunan'a dayanan "kendine eğilme" kavramında açığa çıkar. Foucault bunu şöyle ifade eder. "Kendine eğilme ilkesi Yunanlılar için şehrin ana prensiplerinden; toplumsal ve bireysel davranışlardaki, yaşam sanatındaki ana kurallardan birisiydi." (Martin vd., 2021, s. 30).

Böylece kişi kendine eğilerek Sokrates'e göre yaptığı şeylerden hiçbir ödül beklemez, hiçbir çıkarı yoktur ve yaptığını sadece iyilik için yapmaktadır (Martin vd., 2021, s. 31). Kişi toplumsal ve bireysel davranışlarında iyiliği gözeterek yaşamını inşa eder. Yaşamını sanat eserine dönüştürür. Sokrates'e göre insanların bu yaşama biçimi şehrin yararınadır. İnsanlara kendilerinin üstüne düşmeyi öğreten Sokrates onlara aynı zamanda şehrin üstüne düşmeyi de öğretmektedir (Martin vd., 2021, s. 31). SOYAÇ Projelerine katılan öğrenciler olarak bizler ve paydaşlar için bu süreç kendine eğilme sürecidir. Proje gönüllüleri olarak bizler kendi yaşama sanatımızı gerçekleştirirken hem kendimize hem de şehre/projeye eğildik. Bu da bir sosyal sorumluluk projesini, bizler için bir bilgelik yolculuğuna bir büyüme yolculuğuna dönüştüren süreçtir.

Bu projenin bir sanat eserine dönüşmesinin diğer bir yolu da projenin iskeletini oluşturan disiplinler arası çalışmaya dayalı yapısından ilhamla yazılan bir çocuk edebiyatı yazınında karşılık bulmasıdır. Projedeki çalışmaların verdiği ilhamla yazdığım *Bay Mon ve Tuhaf Komşular* (Poyraz, 2023) isimli kitabımın öyküsünde bu kez yaralı bir leyleğe yardım

etmek için bir araya gelen bir veteriner, bir oyuncak koleksiyoncusu ve bir kuş gözlemcisinin kendi uzmanlık alanlarını kullanmaları anlatılmıştır. Projeyle sorgulanan değerler, kişinin kendisine eğilmesi, çocuklara eğilmesi sonucunda yine çocuklara anlatılan bir öyküde yerini bulmuştur.

Anahtar sözcükler: çocuklarla felsefe, bilgelik, iyilik, sosyal sorumluluk

Kaynaklar

Martin, L. H., Gutman, H. ve Hutton, P. H. (2021). *Kendini Bilmek Bir Michel Foucault Semineri.* İstanbul: Profil Kitap.

Poyraz, H. (2023). *Bay Mon ve Tuhaf Komşular*. İstanbul: Yeniinsan .

YAZILIM MÜHENDİSLİĞİ PERSPEKTİFİNDEN SOYAÇ ÇALIŞMALARI

Kerem ÇEP

Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi; Koç Okulu, Yazılım Uzmanı, İstanbul, Türkiye
keremcep@hotmail.com.tr ORCID: 0000-0003-2507-7226

Öz

Yazılım mühendisliği gibi teknik alanlarda eğitim alırken teorik bilgileri pratik uygulamalarla bütünleştirmenin önemini hepimiz biliyoruz. Peki ya bu durum psikoloji gibi bir alanda nasıl işliyor? Klinik-toplum psikolojisi, bu sorunun cevabını sunan disiplinlerden biri. Bu alanda, sadece teorik bilgi birikimi değil, aynı zamanda toplumun gerçekleriyle yüzleşerek iletişim becerilerini geliştirmek de büyük önem taşıyor. Hayata şöyle bir baktığımızda iletişim becerisinin gelişmişliğiyle paralel olarak kişiler karşılaştıkları olumsuz durumları sağlıklı bir şekilde atlatabilmekte, başkalarıyla daha tatmin edici ilişkiler kurabilmekte ve mesleklerinde başarılı olabilmektedir (Kumcağız vd., 2011). İletişim becerisini yeterince geliştirememiş bireyler çevresiyle uyum kurmada zorlanır, yanlış anlaşılma korkusu yaşar; mutsuzluklar ve huzursuzluklar ortaya çıkar. Bu durum toplumsal düzende sıkıntılar meydana getirir. Toplum bireylerden oluşan bir zincir ise en zayıf olduğu yerden kopar (Oğuz, 2005).

Ben, Yazılım Mühendisliği bölümünde okuyan bir öğrenciyim. Üniversiteye yeni başladığımda Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezinin (SOYAÇ) düzenlediği bir atölyeye psikoloji öğrencisi bir arkadaşımla birlikte katıldım. Bu atölyede yazılım mühendisliği becerilerimi kullanarak projenin alt yapısını oluştururken, psikoloji öğrencisi arkadaşından insan davranışları ve toplum psikolojisi ile ilgili bilgiler edindim. Bu sayede, sadece teknik becerilerimi geliştirmekle kalmadım, aynı zamanda farklı bir disiplinin bakış açısını da öğrenme imkanı buldum. Isaac Newton'un (1643-1727) bilim dünyasına kazandırdığı hareket kanunlarıyla doğanın gizeminin çözülebileceği fikri, keşfetme ya da bilme eyleminin araçları olarak fizik biliminin pozitivist yöntemlerinin sosyal bilimler tarafından kullanılmasıyla egemenleşmiştir (Bilmez, 2018). Bu durum, sadece yeni

bilginin üretilmesine değil, aynı zamanda farklı disiplinler arasındaki bilgi akışının da artmasına katkıda bulunmuştur.

SOYAÇ'ın disiplinler arası çalışma modeli sadece iletişim becerilerimi geliştirmekle kalmadı, aynı zamanda farklı ülkelerden öğrencilerle tanışma imkanı da verdi. Atölye grubunda, Türkiye'nin yanı sıra farklı ülkelerden de öğrenciler yer almaktaydı. Farklı dil ve kültürlerden gelen insanlarla birlikte çalışmak entelektüel ufuklarımı genişleterek farklı bakış açılarına karşı daha açık olmamı sağladı. Ayrıca, ekip çalışması ve problem çözme becerilerimi de geliştirdi. Bilgi çağı olarak nitelendirilen 21. yüzyılda disiplinler arası yaklaşımın var olan bilgiyi yorumlayabilme, çıkarımda bulunabilme, analitik düşünebilme gibi temel becerilerin geliştirilmesine katkı sağladığını belirtmiştir (Çoşkun, 2009). Mühendislik eğitimi alan öğrencilerin kıyaslama yapabilme, çıkarımda bulunma, risk alırken ve karar verirken haklı gerekçeler sunabilmeleri amacıyla analitik ve eleştirel düşünmenin oldukça önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Analitik düşünme sayesinde öğrencilerin kendi yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilecekleri ve mantıklı kararlar alarak yaratıcı olabilecekleri savunulmaktadır (Fatin, 2011).

SOYAÇ'ın sağladığı bu uluslararası platform, sadece benim gibi yazılım mühendisliği öğrencileri için değil, psikoloji, sosyoloji ve farklı bölümlerde eğitim alan öğrenciler için de büyük önem taşımaktadır. Farklı disiplinlerden gelen öğrencilerin bir araya gelerek bilgi ve becerilerini paylaşmaları hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemli katkı sağlamaktadır. SOYAÇ'ın disiplinler arası çalışma modelinin en önemli özelliklerinden biri, her atölye grubunda mutlaka bir psikoloji öğrencisinin yer almasıdır. Bu sayede, teknik becerilerimizle birlikte insan psikolojisi ve toplum dinamikleri hakkında da bilgi edinilmektedir. Bu bilgi, projelerin daha etkili ve sürdürülebilir olmasına da katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, SOYAÇ'ta edinilen deneyimler hem akademik hem de kişisel gelişim için büyük önem taşımaktadır. Farklı disiplinlerden gelen öğrencilerle birlikte çalışmak, iletişim becerilerini geliştirmek, farklı dil ve kültürleri tanımak ve entelektüel ufukları genişletmek açısından önemli katkılar sağlamaktadır. SOYAÇ'ın disiplinler arası çalışma modelinin, psikoloji ve yazılım mühendisliği gibi farklı alanlarda eğitim alan öğrenciler için son derece faydalı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: disiplinler arası çalışma, iletişim becerileri, ekip çalışması

Kaynaklar

Bilmez, N. (2018). Newton bilim anlayışının kuvvetler ayrılığı teorisine etkisi. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 114–122.

Coşkun, S. (2009). İlköğretim 8. sınıf matematik dersinin disiplinlerarası yaklaşımla işlenmesinin öğrencilerin matematik başarıları ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Fatin, A.P., Mohamad, B.A., Bakar, M.N., Noor, F.A.R., Lilia, E.M. ve Normah, M.G. (2010, April 4-6). Engineering elements profile among first- and final-year engineering students in Malaysia. *IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON),* Amman, Ürdün, 70–73.

Kumcağız, H., Yilmaz, M., Çelik, S. B. ve Avcı, İ. A. (2011). Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. *Dicle Tıp Dergisi*, *38*(1), 49–56.

Saygın, O. (2005) *İnsan İlişkilerinde 4x4'luk İletişim*, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

SOSYAL SORUMLULUK VE TOPLUM TEMELLİ ÇALIŞMALAR

Kaya YÜKSEK

Maltepe Üniversitesi, Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ), Proje Asistanı ve Sosyal Medya Uzmanı, İstanbul, Türkiye
kaya.yuksekk@gmail.com ORCID: 0000-0001-6059-5550

Öz

Sosyal sorumluluk ve toplum odaklı çalışmalar, kurumsal itibarın oluşturulmasında önemli bir role sahiptir. Bu çalışmalar, kurumların toplumun ihtiyaçlarına duyarlı olduğunu göstererek, güvenilirliklerini ve itibarlarını artırır. Ayrıca, kurumlar arası iş birlikleri ve iletişim stratejileri de bu süreçte büyük önem taşır. Etkili iletişim ve iş birlikleri, sosyal sorumluluk projelerinin başarılı bir şekilde uygulanmasını ve uzun vadeli etkiler yaratmasını sağlar. Bu nedenle, sosyal sorumluluk ve toplum odaklı çalışmaların kurumsal itibarın güçlenmesinde kritik bir rolü olduğunu vurgulamak önemlidir.

SOYAÇ tarafından yürütülen çalışmalarımız, sosyal sorumluluk ve toplum odaklı projelerin etkisini gözler önüne sermektedir. Özellikle, SOYAÇ'ın temel özelliklerinden biri olan sorunların temeline inerek çözüm süreçlerini yönlendirmesi, kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarının nasıl gerçek anlamda toplumun ihtiyaçlarına dokunduğunu göstermektedir. SOYAÇ'ın proje odaklı çalışmaları, dezavantajlı gruplara yönelik yapılan sosyal sorumluluk faaliyetlerinde örnek teşkil etmektedir ve bu sayede toplumun geniş kesimlerine dokunulmasını sağlamaktadır.

Özellikle, SOYAÇ'ın "Okuldayız: Üsküdar Projesi" gibi eğitim odaklı çalışmalarımız, okula devamsızlık oranlarının azaltılmasına odaklanarak önemli bir toplumsal soruna çözüm aramıştır. Bu projemizin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için proje ekibi içindeki ve kurumlar arası iletişimin büyük önem taşıdığını belirtmek gerekir. Proje ekibimizin farklı kültürlere, disiplinlere ve bakış açılarına sahip bireylerden oluşması, iletişim biçimlerinin bütüncül ve uyumlu bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır. Bu noktada açık ve yapıcı bir iletişim şekli benimsemiş ve düzenli olarak geri bildirimlerin alınmasına özen gösterdik. SOYAÇ projelerimiz, sosyal sorumluluk çalışmaları olmasının yanı sıra ortaya koyduğu yaklaşım ve çalışma modeli nedeniyle diğerlerinden farklı özellikler taşımaktadır. Çocukların eğitim

hakkına ulaşmasını, okula devam etmelerini ve gelişimlerine destek vererek topluma entegre olmalarını kolaylaştırmıştır.

Proje faaliyetlerimiz içerisinde, paydaşlarımız arasında düzenli ve etkileşimli geri bildirimlerin sağlanması, projenin etkinliğini ve etkisini artırmıştır. Bu geri bildirimler, çözüm odaklı bir yaklaşımla değerlendirilerek ilgili birimlere aktarılmış ve projenin gelişimine katkı sağlamıştır. Proje ile ilgili yazılı ve görsel materyallerin çevrimiçi ortamda paylaşılması, hedef kitle ile çift yönlü iletişim imkanı sunmuş ve toplumun projeye katılımını artırmıştır.

Sonuç olarak, SOYAÇ'ın proje yönetimi ve iletişim stratejileri, sosyal sorumluluk ve toplum odaklı çalışmalarımızın Maltepe Üniversitesi gibi bir kurum çatısı altında başarılı bir şekilde yürütülmesine ve toplumsal sorunlara çözüm üretilmesine yönelik örnek uygulama teşkil etmiştir.

Anahtar sözcükler: kurumsal itibar, çözüm odaklı yaklaşım, kurumsal sosyal sorumluluk, çift yönlü iletişim, sosyal sorumluluk

Kaynaklar

Argenti, P. A. ve Druckenmiller, B. (n.d.). Reputation and corporate brand. *Corporate Reputation Review*, *6*(4), 368–374. https://doi.org/10.1057/palgrave.crr.1540005

Bademci, H. Ö. (2022a). *Travma bilgisine dayalı okul temelli toplum çalışmaları SOYAÇ modeli*. Okuldayız Üsküdar: Travma Bilgisine Dayalı Okul Temelli Toplum Çalışmaları SOYAÇ Modeli Sempozyumu "Bildiri Özetleri" (ss. 6-7) içinde. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Bademci, H. Ö. (2022b). *Yüksek risk grubundaki çocukları ve ailelerini içeren psikososyal destek programı*. https://maltepe.edu.tr/soyac/tr/okuldayiz--uskudar-2019-devam-ediyor

Fatma, M., Rahman, Z. ve Khan, I. (2015). Building company reputation and brand equity through CSR: The mediating role of trust. *International Journal of Bank Marketing*, *33*(6), 840–856. https://doi.org/10.1108/IJBM-11-2014-0166

Güleryüz, İ. (2020). Kurumsal itibar yönetiminde kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin etkisi: İlişkisel bir analiz çalışması. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, *6*(13), 241–266.

Yamak, S. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının gelişimi. İstanbul: Beta Yayınları.

OKUL TEMELLİ BESLENME EĞİTİMLERİ: SOYAÇ MODELİ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Şule AKTAÇ

Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye
sule.aktac@marmara.edu.tr ORCID: 0000-0002-2158-5015

Arş. Gör. Simay KUNDAKÇI

Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, İstanbul, Türkiye
simay.kundakci@marmara.edu.tr ORCID: 0000-0002-7962-2624

Arş. Gör. Esma OĞUZ

Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, İstanbul, Türkiye
esma.oguz@marmara.edu.tr ORCID: 0009-0001-4817-5999

Öz

Okul temelli beslenme eğitimleri, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarını geliştirmesinde, büyüme ve gelişmelerinin sağlanmasında ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır (Hill vd., 2024). Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar için Uygulama ve Araştırma Merkezi (SOYAÇ) modeli ile birleştirilen bu eğitimler, çocuklarla düzenli olarak bir araya gelmeyi amaçlayan disiplinler arası ve toplum temelli çalışmalardır. Bu kapsamda, beslenme eğitim çalışmaları SOYAÇ önderliğinde, Marmara Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü öğretim üyeleri ve elemanlarının yanı sıra lisansüstü ve lisans öğrencileriyle yürütülmüştür.

"Okuldayız: Üsküdar" Projesi kapsamında verilen beslenme eğitimlerinin temel hedefi, çocukların beslenme bilgilerini artırmak ve tutum ile davranışlarını iyileştirmektir. Eğitim planında "gıda güvenliği", "yeterli ve dengeli beslenme", "kahvaltının önemi" ve "okulda beslenme" konularını yer almıştır. Bu eğitimler, sınıf içinde interaktif olarak verilmiş ve eğlenceli oyunlar ve uygulamalı etkinliklerle desteklenmiştir. Ayrıca çocukların sosyodemografik özellikleri, sağlık durumları, fiziksel aktivite seviyeleri ve beslenme alışkanlıklarını belirlemek amacıyla antropometrik ölçümler yapılmış ve yapılandırılmış

anketlerle veri toplanmıştır. Antropometrik sonuçlar, çocukların obezite riskinin olduğunu, daha fazla paketli gıda tüketip daha az sebze ve meyve yediklerini göstermiş; kahvaltının, en sık atlanan öğün olduğu belirlenmiştir. Pandemi döneminde eğitimlere çevrimiçi platformda devam edilmiştir. Eğitimler, multidisipliner sınıf ekipleri tarafından ortaklaşa planlanıp yürütülmüştür. Pandemi sürecinde değişen beslenme alışkanlıklarına yönelik önerilere yer verilmiştir. Beslenme bilgi düzeylerini artırmak amacıyla bulmaca, bilgi yarışması ve resim yarışması gibi etkinlikler düzenlenmiştir. Evde geçirilen zamanın pandemiyle artması paketli besin tüketimini de artırmıştır. Bununla birlikte, beslenme eğitimleriyle sağlıklı beslenme farkındalığı gelişmiş, ailelerin süt, sebze, meyve ve et gibi sağlıklı besinlerin tüketimini artırıcı etki göstermiştir.

"Okuldayız: Osmangazi" Projesi ile ortaokul öğrencilerine ve ebeveynlerine yönelik çevrimiçi mutfak atölyeleri düzenlenmiştir. Atölyeler ile çocukların beslenme tercihlerini ve tutumlarını, yemek pişirme bilgi ve becerilerini geliştirmek amaçlamıştır. Beş atölye boyunca, her atölyede bir besin grubuna odaklanılarak beslenme bilgileri ve tarifler sunulmuştur. Beslenme atölyeleri sonucunda, ebeveynlerin genellikle günde iki ana öğün ve bir ara öğün tükettikleri, zaman sıkıntısından dolayı bazen öğün atladıkları ve besinlerin fiyatının yeme seçimini etkileyen önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Evde yemek hazırlama alışkanlığının yaygın olduğu, genellikle kolay ve hızlı pişirilen yemeklerin tercih edildiği saptanmıştır.

Okul temelli beslenme eğitimleri, çocukların ve ailelerin beslenme bilincini artırmış, sağlıklı yaşam alışkanlıklarının benimsenmesine katkıda bulunmuş ve toplum sağlığını iyileştirmeye yönelik örnek bir model oluşturmuştur.

Anahtar sözcükler: beslenme ve diyetetik, beslenme, ekip çalışması, çocuk sağlığı

Kaynaklar

Hill, S., Miller, M., Devine, A., Genoni, A., Wenden, E. ve Byrne, M. (2024). Supporting nutrition education in low socioeconomic schools in Western Australia. *Issues in Educational Research*, *34*(1), 58–73. https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.T2024051500002490179970215

e-ISBN: 978-605-2124-57-4

maltepe üniversitesi yayınları